

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

katedra psychologie

Bakalářská práce

Polygamie u mormonů

Monika Žabková

© 2016 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Monika Žabková

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Polygamie u mormonů

Název anglicky

Mormons and the polygamy

Cíle práce

Cílem této bakalářské práce je zmapovat historii, vývoj a současnost polygamie v Církvi Ježíše Krista a Svatých posledních dnů. Dále bude zkoumán pohled dnešních členů této církve na problematiku polygamie.

Metodika

Sběr dat pro teoretickou část práce bude založen především na studiu odborné literatury, která se věnuje dané tématice. Získané informace budou podkladem pro její sepsání. Část praktická bude postavena jak na odborné literatuře, tak na polostrukturovaných rozhovorech se členy církve.

Doporučený rozsah práce

cca 40

Klíčová slova

mormoni, polygamie, manželství, sňatek

Doporučené zdroje informací

BELLINGER, Gerhard J. Sexualita v náboženstvích světa. Mnichov: Droemer Knauer, 1993. ISBN 80-200-0642-7.

ENROTH, Ronald. Průvodce sektami a novými náboženstvími. 2. vyd. Praha: EELAC, 1995. ISBN 80-85495-29-5.

SKUPNIK, Jaroslav. Antropologie příbuzenství: příbuzenství, manželství a rodina v kulturněantropologické perspektivě. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. ISBN 978-807-4190-193.

SMITH, Joseph. Kniha Mormonova. Salt Lake City: Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 2004. ISBN 978-1-59297-559-4.

TALBOT, Christine. A foreign kingdom: Mormons and polygamy in American political culture, 1852-1890. Illinois: University of Illinois Press, 2013. ISBN 978-0-252-03808-2.

Předběžný termín obhajoby

2015/16 LS – PEF

Vedoucí práce

Mgr. Ing. Martin Slaboch, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra psychologie

Elektronicky schváleno dne 4. 11. 2015

PhDr. Pavla Rymešová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 10. 11. 2015

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 09. 03. 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci „Polygamie u mormonů“ jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 14.3.2016

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala svému vedoucímu práce Ing. Mgr. Martinu Slabochovi Ph.D. za rady a podporu při psaní mé bakalářské práce. Také bych ráda poděkovala informátorům, kteří ochotně poskytli rozhovory důležité k sepsání práce.

Polygamie u mormonů

Mormons and the polygamy

Souhrn

Bakalářská práce se zabývá problematikou mnohoženství v Církvi Ježíše Krista Svatých posledních dnů, její minulostí i současností. Obsahuje část popisující historii církve, protože je pro samotný vývoj mnohoženství podstatná a zvláště je věnována pozornost přímo historii polygamie. Pramenů, které popisují téma této práce, není v češtině mnoho, a proto bylo čerpáno i ze zahraničních zdrojů. Dále byli osloveni informátoři z řad členů církve, kteří odpovídali na předem připravené dotazy i hovořili volně na dané téma. Metoda použitá pro získání informací od členů církve byl rozhovor, jehož technikou bylo osobní setkání. Odpovědi z těchto rozhovorů jsou zahrnuty v celé práci, nejvíce však v její části vlastního výzkumu, pro který jsou stěžejním zdrojem informací. Práce tedy není pouze teoretická a jejím přínosem je nejen zpracování tématu málo známého, ale hlavně obohacení o výpovědi informátorů, které pomáhají ke konkretizaci a dotvoření pohledu na danou problematiku i v současnosti.

Summary

The bachelor thesis applies to polygyny in Church of Jesus Christ of Latter-Day Saints, its past and present. It contains part which describes history of church, because it is significant for the very evolution of polygyny and the attention is especially given directly to history of polygyny. There are not many sources in Czech language, which describe the theme of thesis and that is why the foreign language sources had to be used. Then the members of church were asked to answer questions prepared in advance and they also spoke freely about that theme. The method used for gaining informations from church members was interview, which technique was personal meeting. The answers from this interviews are included in the whole thesis, mostly in the part of research for which they are main source of information. The thesis is not only theoretic and its contribution is not merely composing little known theme. But its main benefits are answers of informers, which help to specificate and complete the view of this problem in the present.

Klíčová slova: mormoni, polygamie, manželství, sňatek, rodina, církve, sekta, hnutí

Keywords: mormons, polygamy, marriage, wedding, family, church, sect, movement

Obsah

1.	ÚVOD	7
2.	CÍL PRÁCE	8
3.	LITERÁRNÍ REŠERŠE	9
4.	METODIKA	11
5.	TEORETICKÁ VÝCHODISKA	13
5.1.	POLYGAMIE	13
5.2.	SŇATEK, MANŽELSTVÍ	14
5.3.	RODINA	15
5.4.	CÍRKEV NEBO SEKTA?	16
5.5.	ZÁKLADNÍ INFORMACE O SVATÝCH POSLEDNÍCH DNŮ	18
5.5.1.	<i>Základní body víry</i>	18
5.5.2.	<i>Církev v číslech</i>	19
5.5.3.	<i>Misie</i>	21
5.6.	POSVÁTNE KNIHY A DÍLA MORMONŮ	22
5.6.1.	<i>Bible</i>	22
5.6.2.	<i>Kniha Mormonova</i>	23
5.6.3.	<i>Kniha Nauka a Smlouvy</i>	23
5.6.4.	<i>Kniha Drahocenná perla</i>	24
5.7.	MORMONI A JEJICH SOUVISLOST S GENEALOGIÍ	25
5.8.	VZNIK CÍRKVE A JEJÍ POČÁTKY	26
5.8.1.	<i>Vznik církve</i>	26
5.8.2.	<i>Stěhování mormonů po Americe</i>	28
5.9.	HISTORIE MNOHOŽENSTVÍ U MORMONŮ	29
5.9.1.	<i>Vznik polygynie a její fungování za J. Smitha</i>	29
5.9.2.	<i>Mnohoženství v dalších desetiletích</i>	31
5.9.3.	<i>Manifesto – oficiální ukončení polygynie</i>	33
5.9.4.	<i>Mormoni a mnohoženství ve dvacátém století</i>	34
5.10.	POLITICKÉ A PRÁVNÍ SPORY MEZI MORMONY A AMERICKOU VLÁDOU	35
6.	VLASTNÍ VÝZKUM	37
6.1.	KONTAKT A SETKÁNÍ SE ČLENY CÍRKVE	38
6.2.	HISTORIE MNOHOŽENSTVÍ PODLE SOUČASNÝCH ČLENŮ CÍRKVE	39
6.2.1.	<i>Informovanost členů církve a lidí mimo církev</i>	39
6.2.2.	<i>O zavedení a ukončení polygamie</i>	40
6.3.	VLIV MNOHOŽENSTVÍ NA RODINU	41
6.4.	POSTAVENÍ ŽENY ZA FUNGOVÁNÍ POLYGYNIE	42
6.5.	ODTRŽENÁ Hnutí OD SVATÝCH POSLEDNÍCH DNŮ	43
6.6.	POSTOJ K POLYGAMII SOUČASNÝCH ČLENŮ CÍRKVE	44
6.7.	INFORMACE ZJIŠTĚNÉ NAD RÁMEC OTÁZEK O POLYGAMII	45
7.	ZÁVĚR	48
I.	SEZNAM ZDROJŮ	50
II.	SEZNAM OBRÁZKŮ	53

1. Úvod

Praktikování mnohoženství v různých církvích a náboženstvích světa je známé velkému množství lidí. Pro některé je známý i fakt, že takové rodinné uspořádání je spojeno i s církví vzniklou v dnešních Spojených státech amerických. Informací o tomto tématu je však v České republice pomálu a v podvědomí mnoha obyvatel často zůstávají pouze sdělení z médií, která ne vždy bývají pravdivá a objektivní. Výše uvedený důvod se stal hlavním impulzem k sepsání bakalářská práce zabývající se právě mnohoženstvím v Církvi Ježíše Krista Svatých posledních dnů, zkráceně nazývané Svatí posledních dnů. Existuje několik dalších odnoží, které jsou však podstatně menší a i jejich věrouka se liší.

Svatí posledních dnů je náboženská organizace vzniklá v USA v první polovině 19. století, jejím zakladatelem se stal Joseph Smith a podle anděla, který mu údajně propůjčil podklady pro sepsání stěžejního díla pro celou církev – Knihy Mormonovy, se členům církve začalo přezdívat mormoni. Snad po celém světě jsou Svatí posledních dnů známí nejen díky velmi aktivní misijní činnosti, ale hlavně kvůli praktikování polygamie po několik desítek let po jejich založení.

V teoretických východiscích práce jsou popsány pojmy, které se s problematikou církve a mnohoženství pojí. Další kapitoly obsahují fakta o současném fungování církve a o obsahu její víry. Podrobně jsou rozepsány informace o stěžejních Písmech, které Svatí posledních dnů uznávají a jsou součástí jejich učení, jelikož informace v nich obsažené mnohdy souvisí právě s praktikováním polygamie. Důležitou částí práce je i historie církve a zejména pak historie samotného mnohoženství zavedené v církvi několik let po jejím založení. Uvedené tematické celky odkrývají informace, které byly mimo jiné podkladem pro vytvoření další části práce.

Ve vlastní práci jsou témata spojená s mnohoženstvím postavena především na provedených rozhovorech se členy Církve Ježíše Krista Svatých posledních dnů. Jejich názory a výpovědi jsou shrnuty do kapitol, které se věnují tématům spojeným s praktikováním polygamie. Uvedeny jsou pohledy dnešních členů církve na průběh historie, postavení žen v polygamní společnosti nebo na odtržená hnutí, která stále praktikují mnohoženství a Svatí posledních dnů jsou s nimi často spojováni.

2. Cíl práce

Cílem této bakalářské práce je zmapovat historii, vývoj a současnost polygamie v Církvi Ježíše Krista Svatých posledních dnů, obohacené o rozhovory se současnými členy církve, o jejich pohled a znalosti tématu. Dále bude cílem popsat historická fakta polygamiího uspořádání společnosti v této církvi a jeho vliv na samotné členy, manželství, rodinné uspořádání a vztahy mezi jednotlivými členy rodiny. Jedním z témat této práce budou také právní spory s americkými soudy, které několikrát řešily právě problematiku mnohoženství v církvi.

Výzkumná otázka: Jaká byla historie polygamie v Církvi Ježíše Krista Svatých posledních dnů a její vývoj až do současnosti a jak se na toto období dívají současní členové církve? Podotázky k hlavní výzkumné otázce:

- Za jakých okolností a z jakého důvodu byla polygamie v církvi zavedena?
- Jaké mají členové církve informace o období (praktikování) polygamie v jejich církvi?
- Vědí členové současné církve o odtržených skupinách, které polygamií stále praktikují? Pokud ano, jaký na to mají názor?
- Proč a jak probíhaly právní spory ohledně mnohoženství v církvi?
- Jaké postavení měly ženy v období praktikování polygamie?
- Má polygamií uspořádání vliv na rodinu a její členy (jaký)?

Cílem práce jsou tedy otázky teoretické, na které bude odpověděno v první části práce, tak i otázky týkající se vlastního výzkumu, kdy ve stejnojmenné kapitole budou zpracovány odpovědi respondentů, což napomůže ke splnění stanoveného cíle.

3. Literární rešerše

Přímo problematice polygamie u mormonů se věnuje Christine Talbot ve své knize *Mormons and polygamy in American political culture, 1852-1890*¹. Jak je zřejmé i z názvu, celá kniha se věnuje danému tématu a to v době, kdy byla polygamie v Církvi Ježíše Krista Svatých posledních dnů aktuální a praktikovaná. Samotná autorka se zabývá otázkou ženského postavení v historii a působí jako asistentka profesora ženských studií na University of Northern Colorado. Díky této publikaci je tedy možné získat informace o historii polygamie u mormonů a také o postavení žen v dobách jejího praktikování.

Ve své knize *Průvodce sektami a novými náboženstvími*² se Ronald Enroth zabývá mimo jiné právě mormony. Začátek této části tvoří dějiny mormonů, dále je zde uvedena struktura církve, důležitá díla pro tuto církev a v neposlední řadě také některé skutečnosti o této víře (například jak vnímají boha a v co věří).

Konkrétně mnohoženstvím v Církvi Ježíše Krista Svatých posledních dnů se zabývá v části knihy *Sexualita v náboženstvích světa*³ Gerhard Bellinger. Je zde uvedeno, z jakého důvodu byla v této církvi pár let po jejím vzniku zavedena polygynie, jak byla přijímána ostatními členy církve a kdy a proč byla zrušena.

Obecně se touto problematikou zabývají spíše publikace a články v USA než v České republice, což je pochopitelné vzhledem k místu vzniku této církve. Jedním z takovýchto článků je *Polygamy and Mormon Identity*⁴, který publikovali O. Kendall White, Jr. a Daryl White v *The Journal of American Culture*. Článek obsahuje informace o historii polygamie, jejím střetu s americkou politikou a řešením tohoto problému. Zároveň se zaměřuje na problematiku v 19. a 20. století a v současnosti. Dalším takovým odborným pojednáním je *The Mormon Question: Polygamy and Constitutional Conflict in Nineteenth-Century America*⁵ od autorky Sarah B. Gordon, která se zde věnuje (jak je

---

¹ TALBOT, Christine. *A foreign kingdom: Mormons and polygamy in American political culture, 1852-1890*. Urbana, Chicago: University of Illinois Press, 2013. ISBN 978-0-252-09535-1.

² ENROTH, Ronald. *Průvodce sektami a novými náboženstvími*. 1. vyd. Praha: Návrat domů, 1994. Za novými světy. ISBN 80-854-9529-5.

³ BELLINGER, Gerhard J. *Sexualita v náboženstvích světa*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1998. ISBN 80-200-0642-7.

⁴ WHITE, O. Kendall, WHITE, Daryl. *Polygamy and Mormon Identity. The Journal of American Culture*. Malden: Blackwell Publishing Ltd., 2005, roč. 28, č. 2, s. 165-177. ISSN 15427331.

⁵ GORDON, Sarah Barringer. *The Mormon Question: Polygamy and Constitutional Conflict in Nineteenth-Century America*. *Journal of Supreme Court History*. 2003, roč. 28, č. 1, s. 14-29. ISSN 10594329.

zřejmé podle názvu) problému politických konfliktů církve s vládou kvůli praktikování polygamie, která vládou nebyla schválena.

České články o Církvi Ježíše Krista Svatých posledních dnů a jejich praktikování polygamie lze nalézt v časopise Dingir. Nejvíce se tomuto tématu věnuje ve svém článku *Mormoni a polygamie*⁶ Tomáš Novotný, byl vydán v roce 1998 a obsahuje mnoho citací z různých zdrojů vážících se k uvedené problematice.

Přímo polygamií v náboženstvích se ve své práci *Fenomén polygamie ve světových náboženstvích*⁷ zabývá Stanislav Heczko a Eduarda Heczková. Jedním ze zmíněných náboženství, které praktikovalo mnohoženství, je právě církev Svatých posledních dnů, která je mimo jiné předmětem této práce. Také jsou zde uvedeny obecné informace týkající se polygamie.

O polygamií a historii církve jsou velmi cenným zdrojem webové stránky samotné církve, která zde publikuje v českém jazyce kromě Bible veškerá svá *svatá Písma*⁸, nebo vysvětluje různá *témata* týkající se dané problematiky.⁹

---

⁶ NOVOTNÝ, Tomáš. *Mormoni a polygamie*. Dingir [online]. 1998, č. 2 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: http://www.dingir.cz/cislo/starsi/1998_2/clanky/D1998_2_03.html.

⁷ HECZKO, Stanislav, HECZKOVÁ, Eduarda. *Fenomén polygamie ve světových náboženstvích* [online]. Bankovní institut vysoká škola. Dostupné z: https://is.bivs.cz/el/61110/zima2014/B104SOC/um/Polygamie_a_nabozenstvi.pdf.

⁸ *Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů* [online]. Praha: Intellectual Reserve, 2016 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://www.cirkev-jezise-krista.cz/>.

⁹ *Zpravodajský portál Česká republika* [online]. Praha: Intellectual Reserve, 2016 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://www.zpravy-mormon.cz/>.

4. Metodika

Pro vypracování této práce byla využita kombinace kvantitativních a kvalitativních výzkumných metod, protože tyto metody nestojí jedna vedle druhé, nýbrž se navzájem doplňují.

Kvantitativní metody nám poskytují zejména číselné vyjádření problému, které je možné převést například do grafů nebo tabulek. Pro práci s kvantitativními daty se vybírá velký vzorek, který nám poskytne dostatečné množství informací, díky kterým můžeme problém zobecnit na celou populaci, a to i přesto, že o jedinci získáme omezené informace. Obecně je pro tyto metody používána dedukce, jejíž postup nám umožní dospět od počáteční teorie přes hypotézu a pozorování až k závěru potvrzujícímu přijetí nebo zamítnutí zkoumané teorie. Typickou metodou je dotazník nebo strukturovaný rozhovor.

Co se týče *kvalitativního* přístupu k výzkumu, je jeho největší výhodou schopnost hloubkového zkoumání problému. Pro práci se vybírá menší počet respondentů, kterým je každému jednotlivě věnováno mnohem více času, než je tomu u kvantitativních metod. Postup při kvalitativním bádání se nazývá indukce, kde na začátku nestojí teorie, ale pozorování. Sběr dat pozorováním nebo jinou výzkumnou metodou umožňuje postupem času nacházet opakující se znaky a z těch tvořit dílčí závěry, které na konci procesu umožní utvořit teorii o zkoumaném problému. Výše uvedená výhoda je jednou z mnoha, mezi něž patří ještě například zkoumání problematiky v přirozeném prostředí nebo získání podrobného popisu. Nevýhodou pak může být to, že na rozdíl od kvantitativního výzkumu nelze závěry zobecnit na celou populaci. Typickými metodami pro kvalitativní výzkum jsou různé varianty pozorování nebo rozhovorů.

Jak je vidět, každý z přístupů je vhodný pro jiný typ výzkumu. Ale jak bylo napsáno výše, metody obou přístupů se navzájem doplňují a je tedy dobré i v případě, kdy je prováděn kvalitativní výzkum, který je také předmětem této práce, doplnit informace o kvantitativní data.

Veškeré informace, které nebyly získány od respondentů, byly shromážděny pomocí studia dostupných publikací, článků, prací a dokumentů, které svým obsahem souvisí s tématem práce a jejich charakter byl jak kvalitativní i kvantitativní. Kvalitativní údaje sloužily k vysvětlení a popsání problematiky a také jako podklad pro sepsání otázek

pro rozhovory s respondenty. Kvantitativní data doplnila text o číselné údaje, které napomáhají jeho konkretizaci.

Metodou použitou v bakalářské práci je dotazování - rozhovor se členy Církve Ježíše Krista Svatých posledních dnů. Konkrétně byl použit rozhovor nestrukturovaný a polostrukturovaný. Na začátku rozhovoru byl respondentům nastíněn předmět, na který je práce zaměřena a bez jakéhokoliv ovlivňování otázkami od tazatele mohli mluvit na dané téma. V druhé části rozhovoru přišly na řadu předem připravené okruhy otázek, na které respondenti odpovídali. V případě, že se díky jejich odpovědím naskytlo další téma, které by bylo možné zařadit do práce, byl rozhovor doplněn o další otázky.

Technikou rozhovorů byl osobní rozhovor se členy církve, který po domluvě ve dvou případech probíhal v kanceláři jednotlivých měst, kde respondenti v současné době působí. Třetí z rozhovorů proběhl v kavárně jednoho z měst. Rozhovory proběhly celkem ve 2 městech České republiky.

5. Teoretická východiska

V následujících podkapitolách jsou popsány a vysvětleny pojmy, které se svým významem nejvíce dotýkají problematiky práce. Zároveň je u některých z nich uveden jejich popis, důležitý pro správné chápání jejich obsahu a to tak, aby nedocházelo k jejich záměně nebo nesprávnému výkladu a tím ke špatné interpretaci. Další podkapitoly se věnují samotné Církvi Ježíše Krista Svatých posledních dnů – jejímu vzniku, víře a v neposlední řadě historii polygamie, která souvisí zhruba s prvním stoletím fungování této církve.

5.1. Polygamie

Prvním a důležitým pojmem, kterým je třeba se zabývat, je polygamie, jelikož obsah tohoto pojmu bývá často ne úplně správně vykládán. V Evropě se zpravidla setkáváme s monogamní formou soužití rodiny a právě vlivem takového uspořádání bývá polygamie fungující v jiných společnostech často odsuzována.

Po celém světě se můžeme setkat s různými formami manželského soužití. Podle počtu partnerů rozlišujeme dva základní typy, a sice monogamní a polygamní manželství. *Monogamie*, která je evropské kultuře bližší, představuje soužití jednoho muže s jednou ženou. V případě monogamie lze také hovořit o tzv. *plurální* formě manželství. Oproti tomu v polygamním svazku se setkáváme s větším počtem partnerů jednoho nebo druhého pohlaví.¹⁰ S tímto pojmem se pak váží ještě dva další termíny a to polyandrie a polygynie.

Polygamie jako název vznikla ze složení řeckých slov *poly* = mnohý, četný a *gamos* = sňatek. Už z rozboru slova je zřejmé, že se jedná o případ, kdy spolu v manželství žije více partnerů tedy o tzv. mnohomanželství. Dalším možným názvem pro tuto skutečnost je *skupinové* manželství. Základním dělením polygamie jsou již zmíněná polyandrie a polygynie.¹¹

V případě *polygynie* hovoříme o soužití muže s více ženami a v českém překladu znamená mnohoženství. Je daleko běžnější než *polyandrie*, která představuje soužití více

---

¹⁰ SKUPNIK, Jaroslav. *Antropologie příbuzenství: příbuzenství, manželství a rodina v kulturněantropologické perspektivě*. s. 239.

¹¹ HECZKO, Stanislav, HECZKOVÁ, Eduarda. *Fenomén polygamie ve světových náboženstvích* [online]. [cit. 2016-2-19].

mužů s jednou ženou – mnohomužství. Nejvýznamnějšími představiteli polygynního manželství jsou muslimové a lidé vyznávající islám. Mnohoženství dávají vzniknout životní a přírodní podmínky nebo také již uvedené náboženství. To vše a mnohem více ovlivňuje kulturu, díky které se utváří různá uspořádání společnosti, rodin a domácností. Jeden z možných důvodů vzniku polygynie mohou být například války, které způsobí náhlý a velký úbytek mužů. V takové situaci je uvedená forma manželství přínosná a nápomocná v překonání krize.¹² Právě polygynie je forma, která byla u mormonů zavedena v 19. století. Konkrétními historickými událostmi, které vedly k začátku jejího praktikování, se budou věnovat některé z dalších kapitol práce.

Polygynie bývá často spojována s dominancí mužů. Toto tvrzení však nemusí být pravdivé. Uvedená manželská forma se mimo jiné často prosazuje tam, kde bohatství není ve společnosti rovnoměrně rozloženo. Dochází pak k tomu, že bohatší muži mají více manželek, kdežto muži chudší žijí v monogamních svazcích. Pokud má muž více manželek, znamená to pro něj zákonitě vyšší výdaje. A právě finanční zajištění manžela může být jedním z důvodů, díky kterému i některé ženy takové uspořádání prosazují.¹³

Jak již bylo uvedeno – méně častou formou polygamie je mnohomužství. Nejznámější případ takového uspořádání je Tibet, kde se lidé musí vyrovnat s nehostinnými podmínkami, představujícími především nedostatek zemědělské půdy, a tímto způsobem je zaručeno, že se populace nezvýší nad míru, která je v daných podmínkách únosná. Někdy se také může stát, že v rámci jedné rodiny spolu žije více žen a více mužů a to z důvodu přežití v nehostinném prostředí.¹⁴

5.2. Sňatek, manželství

Právnímu či duchovnímu spojení páru předchází *sňatek*, který jako formální akt dává určitý společenský souhlas se vznikem manželství a to je zpravidla základem pro vznik rodiny. Jde o významnou sociální a životní událost řídící se pravidly typickými pro danou společnost a často je spojována s různými zvyklostmi a rituály. Jednou z takových zvyklostí pojících se se sňatkem je doprovodný obřad, který je nám znám jako svatba.

---

¹²HECZKO, Stanislav, HECZKOVÁ, Eduarda. *Fenomén polygamie ve světových náboženstvích* [online]. [cit. 2016-2-19].

¹³SKUPNIK, Jaroslav. *Antropologie příbuzenství: příbuzenství, manželství a rodina v kulturněantropologické perspektivě*. s. 245-246.

¹⁴HECZKO, Stanislav, HECZKOVÁ, Eduarda. *Fenomén polygamie ve světových náboženstvích* [online]. [cit. 2016-2-20].

Předtím, než dojde k samotné svatbě, je v některých kulturách a společnostech nutné o nevěstu usilovat a to konkrétně námluvami zakončenými zasnoubením, při kterém obě rodiny odsouhlasí sňatek a určí jeho termín.¹⁵

Manželství jakožto společenská instituce je pojem mnoha definic. Jednou z nich je popis manželství ve Velkém sociologickém slovníku, kde je definováno jako vztah mezi mužem a ženou nebo více jedinci opačného pohlaví, který je legalizovaný a společensky uznáný a stává se základem pro založení rodiny. Podle stejné publikace lze manželství definovat i tak, že se jedná o neustále přizpůsobování partnerů, stanovování rolí a jejich přeměny, kde se partneři musí vypořádávat s každodenními činnostmi a závažnějšími životními mezníky.¹⁶

Manželství můžeme rozdělit na několik typů, kde jedním z takových je dělení podle počtu partnerů, které je uvedeno v předešlé kapitole této práce. Dalším možným členěním uspořádání rodiny může být podle podílu moci partnerů: patriarchát a matriarchát; podle dělení majetku nebo jména: patrilinárta a matrilinearita a konečně podle místa, kde nový pár zakládá domácnost: patrilokalita, matrilokalita nebo neolokace.¹⁷

Kromě reálného manželství, tedy dvou a více fyzických osob, existuje i duchovní nebo posmrtné manželství. Konkrétně v Církvi Ježíše Krista Svatých posledních dnů se jedná o tzv. celestial marriage, kdy se pár zaváže k tomu, že se bude o druhého a společnou rodinu starat nejenom na tomto světě, ale i v posmrtném životě.¹⁸

5.3. Rodina

Obecně lze rodinu definovat jako původní a nejdůležitější společenskou skupinu i instituci. Je základním článkem společnosti stejně jako základní ekonomickou jednotkou a její elementární funkce jsou: biologická neboli reprodukční, ekonomická, výchovná a emocionální. Rodina je tedy relativně malou (záleží, v jak širokém slova smyslu tuto jednotku chápeme) sociální skupinou, kde jsou jedinci spojeni manželským svazkem, pokrevním příbuzenstvím nebo také adopcí.^{19, 20}

---

¹⁵ *Velký sociologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1996, s. 1003-1004.

¹⁶ Tamtéž, s. 590.

¹⁷ Tamtéž.

¹⁸ WHITE, O. Kendall, WHITE, Daryl. *Polygamy and Mormon Identity*. *The Journal of American Culture*. s. 165-177.

¹⁹ *Velký sociologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1996, s. 940.

²⁰ MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*.

Pro členy Svatých posledních dnů je rodina velmi důležitá. Je vnímána jako sjednocený celek, který žije a rozvíjí se a v rámci jejího fungování si děti od rodičů osvojují základní cnosti, které jsou pro ně důležité. Vedoucí církve dokonce vytvořili program, podle kterého se má rodina nejméně jednou v týdnu sejit a trávit společně čas, tzv. Rodinný domácí večer. V roce 1995 bylo církvi vydáno prohlášení, které vysvětluje božskou podstatu rodiny, její vztahy a také to, jak se o rodinné vztahy starat. Podle tohoto dokumentu členové církve věří, že rodina je ustanovena Bohem a každé dítě má právo vyrůstat v manželském a věrném svazku dvou lidí, kteří ho učí spravedlnosti, víře v Boha a cnostnému chování. Pozornost se věnuje také varování jedinců, aby se vyhýbali jakémukoliv poškozování rodiny, které by mělo za následek pohromy předpovězené proroky.²¹

5.4. Církev nebo sekta?

Církev pochází z řeckého *kyriakon* = věc náležící Bohu a z latinského *ecclesia* = shromáždění. Stejně jako pro jiné pojmy a pro tento platí, že existuje mnoho způsobů, jak ho definovat. Formulace církve může být závislá na šíři jejího pojetí. V případě *místní* církve se jedná o shromáždění věřících v určité lokalitě, v *obecném* slova smyslu lze hovořit o souhrnu veškerých věřících a také je možné církev určit jako organizační jednotku věřících. Církev lze tedy chápat jako společenství věřících spojených výraznými prvky, jakými jsou: instituce – nositel a interpret náboženství, dogma – zajišťuje náboženství, různé rituály – součást náboženského života tvořící jeho normy.²²

Všechny křesťanské církve odvozují svůj původ od tzv. prvotní církve, jejímž zakladatelem byl Ježíš Kristus. Úplně nejzákladnější dělení velmi rozvětveného křesťanství je na církve s „apoštolskou posloupností“, které staví na domněnce nepřerušené linie předávání biskupství od 12 apoštolů (m. j. římskokatolická, řeckokatolická, starokatolická a pravoslavná církev) a na ostatní křesťanské církve, mezi něž patří všechny jednotlivé protestantské církve. Členem jakékoliv křesťanské církve se lze stát po absolvování obřadu – křtu, díky kterému člověk vstoupí nejen do církevního života,

---

²¹ Témata a informace: *Rodina* [online]. [cit. 2016-2-27].

²² *Velký sociologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1996, s. 146.

ale i do života nadpřirozeného.²³ Samotní Svátí posledních dnů se již podle svého oficiálního názvu vyčleňují právě jako církve.

Jedno z definování významu slova *sekta* můžeme nalézt ve slovníku cizích slov, který ji uvádí jako „uzavřenou politickou nebo náboženskou skupinu“.²⁴ Taková formulace však nenabízí rozlišení od termínu církve. Uvedený termín často vzbuzuje emoce a rozpory a to kvůli tomu, že jeho význam díky mnoha případům různých sdružení lidí získal negativní zabarvení. Vymezení pojmu sekta se liší autor od autora a tuto nejednotnost způsobují různé pohledy a názory právě oněch tvůrců, kteří jednotlivé definice píší.

Původní použití tohoto slova je odvozeno z latinského *cultus* = uctívání. Z původního významu se odvodilo slovo sekta a kult, kde byl termín sekta používán v případě, jednalo-li se o označení velmi autoritářské skupiny, která měla náboženský charakter.²⁵

Pokud chceme definovat pojem sekta, lze na to nahlížet ze třech různých pohledů či uplatnit tři rozdílné přístupy: senzacechtivý nebo také jinak populární, sociologický a teologický. Populární přístup nalezneme v novinových článcích či v dalších jiných sdělovacích médiích, které chtějí docílit toho, aby bylo téma přitažlivější pro čtenáře, posluchače nebo pozorovatele. Do sociologických definic se často promítá vliv ideologií a směrů, v jejichž jménu jsou formulovány a kterým mají sloužit – jsou zaměřeny totalitně, manipulativně nebo autoritářsky. V případě teologických formulací se na výsledku podílí věrouka, která také svým způsobem ovlivňuje výsledek.²⁶

Podle několika různých autorů lze sledovat různé znaky, na kterých je znatelný rozdíl mezi církví a sektou. Některé z nich jsou: Do sekty člověk většinou vstupuje v dospělosti z vlastního rozhodnutí, kdežto příslušnost k církvi bývá dána narozením jejím členům. Patřit k sektě je spíše něco mimořádného, ale u církve je častěji tendence k uzavřenosti. Sekty jsou malé, církve bývají větší struktury. V sektách je důležitá morální čistota a církve jde spíše cestou Božího odpuštění. Sekty se často vyhraňují vůči společnosti, ale církve se snaží spíše přizpůsobovat a stát se její součástí.²⁷

---

²³ *Velký sociologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1996, s. 146.

²⁴ *Slovník cizích slov*. Praha: Levné knihy KMa, s.r.o., 2006, s. 303.

²⁵ ENROTH, Ronald. *Průvodce sektami a novými náboženstvími*. s. 8-10.

²⁶ Tamtéž.

²⁷ LUŽNÝ, Dušan. *Nová náboženská hnutí*. s. 118.

5.5. Základní informace o Svatých posledních dnů

V následujících podkapitolách jsou uvedeny informace o Církvi Ježíše Krista Svatých posledních dnů získané z literatury a článků zabírajících se touto problematikou a které osvětlují její víru, některé údaje, posvátné texty, historii vzniku a vztah k rodině.

Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, nebo také zkráceně Svatí posledních dnů je znovuzřízené náboženské hnutí 19. století založené Josephem Smithem, v jehož čele stojí prezident potažmo prorok. V současné době jím je Thomas S. Monson a území Evropy má na starosti Patrick Kearon.²⁸ Zjevení může mít každý v církvi, ale zjevení, podle kterého se všichni řídí, a je autoritativní, může mít pouze prorok a vedoucí církve v jedné osobě. V hierarchii hned pod prezidentem jsou dva jeho rádci a pod nimi Rada dvanácti apoštolů – následuje samozřejmě i další a podrobnější dělení.²⁹

Obrázek 1: Thomas S. Monson

zdroj: <http://www.zpravy-mormon.cz/vedeni-a-organizacni/>

5.5.1. Základní body víry

Mezi základní atributy víry Svatých posledních dnů patří víra v to, že Bůh má hmotné tělo. Dále že Ježíš Kristus byl počat ze styku Boha a Panny Marie a nikoliv z Ducha svatého.³⁰ Podle knihy mormonovy také věří, že Ježíš byl po svém vzkříšení v Novém světě (tzn. Severní Americe) a založil zde církev a to stejně tak, jak tomu bylo i na Starém kontinentu.³¹

---

²⁸ Vedení a organizační struktura. *Zpravodajský portál Česká republika* [online]. [cit. 2016-03-05].

²⁹ ENROTH, Ronald. *Průvodce sektami a novými náboženstvími*. s. 104-113.

³⁰ Tamtéž.

³¹ Témata a informace: *Knihy Mormonova – další svědectví o Ježíši Kristu* [online]. [cit. 2016-03-05].

I na internetových stránkách církve lze najít tzv. *Plán spasení*, který obsahuje základní vysvětlení skutečností, které vedou ke spasení – tedy k životu s Nebeským otcem. Věří, že život na zemi je pouze jedna z částí života člověka. Protože všichni děláme chyby a Bůh to ví, seslal na zem Ježíše Krista, našeho Spasitele, který na sebe vzal všechny hříchy. Důležité ale je se za své hříchy i tak kát a snažit se žít tak, jak předkládá učení. Jak již bylo uvedeno, rodina je jedním ze základních kamenů víry a i v Plánu spasení je jí vyhrazeno místo. Se svými blízkými je možné být i po smrti, pokud se rodina zúčastní obřadu v jednom z chrámů. Rodina je tedy jednou z podmínek spasení.³² K tomu se také váže období, kdy byla v církvi praktikována polygynie. Z různých zdrojů je možné se dočíst, že mnohoženství mělo být podmínkou ke spasení, ale současní členové to odmítají s tím, že mít více manželek nebylo povinné.³³

Celkem třináct bodů mají tzv. *Články víry*, které popisují to, v co mormoni věří. Kromě výše vypsanych bodů věrouky, se ve verších tohoto dokumentu uvádí: Lidé budou potrestáni za své hříchy, nikoliv za hřích Adamův. Prostřednictvím Kristova usmíření budou lidé spaseni (dodržování zákonů a obřadů evangelia). Pouze povoláný bohem může konat obřady a kázat evangelium. Věří v to, že tato církev byla už v dobách prvních proroků a učitelů. Existuje dar zjevení, uzdravování, proroctví a další. Bude shromážděn Izrael a bude znovuzřízeno deset jeho kmenů a to vše bude na americkém kontinentu (Sion – Nový Jeruzalém), kterému bude vládnout Ježíš osobně. V neposlední řadě věří, že mají být poslušni vůdcům zemí a jejich podřízeným a dodržovat zákony. Samozřejmostí je asi kázání ctností.³⁴

5.5.2. Církev v číslech

Učení mormonů a potažmo jejich církev je nejrychleji rostoucí náboženskou organizací na světě. V České republice byli jako první po roce 1989 zaregistrováni a od té doby zde oficiálně působí. Od roku 1830, kdy církev vznikla, do začátku roku 1999 zasvětili 51 chrámů, ale jenom o rok později vzrostl jejich počet cca na 70 a naplánována byla stavba dalších třiceti pěti. V současnosti mají mormoni po celém světě 149 chrámů

---

³² Témata a informace: *Plán spasení*. Zpravodajský portál Česká republika [online]. [cit. 2016-03-05].

³³ Podle výpovědi informátora 1.

³⁴ Drahocenná perla: *Články víry*. Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů [online]. [cit. 2016-03-07].

zasvěcených jejich víře. Hlavní sídlo se nachází v Salt Lake City v Utahu a jeho centrem je Temple Square.³⁵

Obrázek 2: Temple Square

zdroj: <http://www.mormonnewsroom.org/article/temple-square>

Co se týče počtu členů, tak toto číslo stoupá stejně závratně, jako u výše zmíněných chrámů a nyní členy církve tvoří celkem 15 372 337 lidí vyznávajících stejnou víru. To jistě souvisí i se skutečností, že pro mormony jsou velice důležití jejich předkové a rodina vůbec. Konají se i tzv. zástupné křty, kdy některý ze současných členů rodiny nechá skrze sebe pokřtít jiného, již zesnulého příbuzného. Prognóza prezidenta Brigham Young University Merilla Batemana je dokonce taková, že do roku 2025 budou mít po celém světě kolem 125 tisíc misionářů, kterých je v současnosti necelých sedmdesát pět tisíc.^{36, 37}

V České republice je podle oficiálních stránek Svatých posledních dnů dohromady 2455 členů, 13 kongregací a 2 střediska rodinné historie. U poslední zmíněné položky je vidět, že rodina je v této náboženské organizaci tak důležitá, že jí byl zřízen i samostatný institut.³⁸ Jedná se o střediska, kde se lidé mohou dozvědět něco o své rodinné historii, svých předcích a na základě získaných informací si například sestavit rodokmen.³⁹

---

³⁵ *Mormonská církev na postupu*. Dingir [online]. s. 17 [cit. 2016-03-05]. ISSN 1212-1371.

³⁶ Tamtéž.

³⁷ Fakta a čísla. *Zpravodajský portál Česká republika* [online]. [cit. 2016-03-05].

³⁸ Tamtéž.

³⁹ Téma a informace: *Střediska rodinné historie*. *Zpravodajský portál Česká republika* [online]. [cit. 2016-03-07].

5.5.3. *Misie*

Misionářství je jednou z nejdůležitějších a nejviditelnějších charakteristik Církve Ježíše Krista Svatých posledních dnů. To znamená, že toto náboženství je po světě šířeno pomocí misionářů (členů církve), kteří své učení zprostředkovávají dalším lidem, kteří mají buďto jinou víru, nebo nevěří vůbec. Mimo svůj rodný stát vycestovávají šířit víru jak muži, tak ženy. Podmínkou však je, že musí být svobodní a pokud jsou sezdáni, sloužit misii mohou až v důchodovém věku. Muži od věku 18 let do 25 let slouží misii dva roky a ženy od 19 let odjíždějí celkem na rok a půl.⁴⁰

Vysílání misionáři dopředu nikdy neví, do jaké země budou posláni a zda se budou muset učit novému jazyku. Pokud ano, stráví krátkou dobu v jednom z 15 výcvikových center rozmístěných po celém světě, kde se naučí jazyk cílové země a také to, jak správně vykládat evangelium.⁴¹

Do České republiky přišla mormonská víra spolu s prvním misionářem Thomasem Biesingerem v roce 1884. Biesinger nemohl volně kázat, ale přesto se snažil mezi místními občany zjišťovat, jak by novou víru přijali. I přes horší období se tu misionáři udrželi. Na sté výročí znovuzřízení církve roku 1930 se v Praze konalo církevní shromáždění, které zahájilo sloužení bohoslužeb v českém jazyce. Po Druhé světové válce nastalo krušnější období působení členů Svatých posledních dnů, které definitivně ukončilo nařízení československé vlády. V dubnu 1950 byly jakékoliv misie na našem tehdejší území zakázány. I přes zákaz několik příslušníků pobývalo v republice a snažili se udržovat svou víru. Ihned po pádu komunistického režimu, který po celou dobu svého působení přísně sledoval veškeré náboženské aktivity, do Československa přijeli první misionáři a již od roku 1993 začali vydávat svůj časopis.⁴²

---

⁴⁰ Témata a informace: *Misionářský program*. Zpravodajský portál Česká republika [online]. [cit. 2016-03-05].

⁴¹ Tamtéž.

⁴² ŘEZNÍČKOVÁ, Dana. *Svatí v naší zemi*. Dingir [online]. s. 20-21 [cit. 2016-03-04].

5.6. Posvátné knihy a díla mormonů

V Církvi Ježíše Krista Svatých posledních dnů jsou celkem čtyři knihy a díla vzniklá postupem času, podle kterých členové vykládají svou víru a jsou základem autority. Jedná se o Bibli, Knihu Mormonovu, Knihu nauk a smluv a Drahocennou perlu. Všechna tato písmena jsou kromě Bible vyvěšena v plném znění na webových stránkách církve, kde jsou spolu s dalšími prohlášeními plně přístupné jakémukoliv zájemci o danou tematiku.

5.6.1. Bible

Mormoni věří v Bibli a to hlavně v její původní verzi – těžko však říci, co lze za původní považovat. Domnívají, že Bible byla mnohými překlady a opisy znehodnocena a vyskytují se v ní proto chyby, které mohou vyvolat mylné domněnky o některých skutečnostech. Proto se již první prorok církve Joseph Smith chopil jejího přepisu, který vedla jeho Boží zjevení. Sám uvedl, že Bibli doplňuje a přepisuje na popud zjevení, kterých se mu dostává a Bůh tak dává najevo, že je se svatým Písmem něco v nepořádku. Základní kontrolu započal v roce 1830 a dokončil ji roku 1833. V dalších úpravách však pokračoval do konce svého života.⁴³

V roce 1979 byla církví vydána tzv. King James Version Bible, která byla obohacena o poznámky, jež mají vysvětlovat Smithovy zásahy. Smith mnoho částí nejen doplnil, ale také přepsal či přidal. Avšak žádná z jeho změn nemá oporu v dosud nalezených materiálech vážících se k Bibli.⁴⁴ V České republice mormoni podle svého webového portálu používají pro studium a praktikování své víry Bibli svatou – kralické vydání.⁴⁵

Jak již bylo uvedeno, v Bibli lze najít zmínky o praktikování polygamie. Z různých důvodů bylo Bohem dovoleno některým lidem a prorokům mít více manželek. Konkrétně se jedná například o Abraháma, Jákoba, Davida nebo Šalamouna.⁴⁶ Jedním z takových případů tedy bylo zřejmě i zavedení mnohoženství v Církvi Ježíše Krista Svatých posledních dnů a díky Bibli lze takové uspořádání osvětlit jako Boží záměr.

---

⁴³ ENROTH, Ronald. *Průvodce sektami a novými náboženstvími*. Praha: Návrat domů, 1994, s. 105-106.

⁴⁴ Tamtéž.

⁴⁵ Témata a informace: *Standardní díla (písma)* [online]. [cit. 2016-02-28].

⁴⁶ *Proč dovolil Bůh v Bibli polygamii / bigamii?* [online]. [cit. 2016-02-28].

5.6.2. *Kniha Mormonova*

Od svého prvního vydání v roce 1830 byla Kniha Mormonova přeložena do desítek různých jazyků a vytištěno jí bylo kolem 150 milionů výtisků. Historicky i obsahově se kniha stala stěžejním dílem pro celou církev, to však neznamená, že by byla nadřazována nad Bibli. Obě tato díla jsou používána současně a vzájemně doplňují své obsahy jak pro účely výkladu tak nauky. Aby nedocházelo k nejasnostem, získala Kniha Mormonova dodatek ke svému názvu a od roku 1982 je tištěna s názvem „Kniha Mormonova – další svědectví o Ježíši Kristu“.⁴⁷

Kniha byla sepsána Josephem Smithem a převážně osvětluje rané dějiny církve. Počátek knihy se datuje do roku 600 př. n. l., kdy prorok Lehi se svojí rodinou a rodinami svých bratrů opustil na lodi Jeruzalém a doplul až na americký kontinent. Veškerá jeho jednání byla na popud Božích zjevení, v nichž mu Bůh přikazoval, radil a pomáhal. Po příplutí do Nového světa se rodiny rozdělily na klany, ze kterých postupně vznikly dva národy, mezi nimiž propukly spory (potomci Nefiho a Lamana). Ty pokračovaly cca 1000 let až do konečného vítězství potomků Lamana, kteří vybili Nefiho národ. Posledním z Nefitů byl prorok Moroni, který ukryl Zlaté desky se stovkami let shromažďovaným písmem, které podědil po svém otci Mormonovi. V knize je také osvětleno Ježíšovo založení církve na Novém kontinentu.⁴⁸ Svátí posledních dnů věří, že Ježíš po svém úmrtí přišel na Nový kontinent, kde šířil víru a to hlavně mezi příslušníky Nefitského národa.⁴⁹

Moroni jako anděl sestoupil k Smithovi, který v té době byl ještě v chlapeckém věku a ukázal mu místo, kde leží Zlaté desky. Podle nich později Joseph Smith sepsal Knihu Mormonovu. Desky samotné ukázal celkem třem mužům a osmi dovolil, aby je mohli podržet v ruce – svědectví o této události je také v knize zaznamenáno.⁵⁰

Kniha Mormonova je tedy pojátkem nově vzniklé církve v 19. století s historií popsanou ve Starém zákoně.

5.6.3. *Kniha Nauka a Smlouvy*

Kniha *Nauka a smlouvy* byla poprvé publikována v roce 1833 a z velké části jsou zde uvedena zjevení Josepha Smitha. V tomto roce byla vydána pod názvem *A Book*

---

⁴⁷ Témata a informace: *Kniha Mormonova – další svědectví o Ježíši Kristu* [online]. [cit. 2016-2-28].

⁴⁸ RIESSOVÁ, Jana. *Kniha Mormonova: výběr z textu s komentářem a vysvětlivkami*.

⁴⁹ NOVOTNÝ, Tomáš, VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Základní orientace v nových náboženských směrech*. s. 1.

⁵⁰ Témata a informace: *Kniha Mormonova – další svědectví o Ježíši Kristu* [online]. [cit. 2016-2-28].

of Commandents (Kniha přikázání), ale o tři roky později byla přejmenována na dodnes používaný název, se kterým je od té doby tištěna. V novější verzi byla částečně pozměněna a bylo do ní přidáno dalších 71 částí. Kromě zjevení také obsahuje nauky typické pro tuto církev, které nejsou uvedeny v žádném z jiných dokumentů. Jsou jimi například: struktura organizace církve, bůh jako vyvýšený člověk, tři úrovně nebe, pluralita manželek, křest za mrtvé nebo manželství v nebi. Aktuálně používaná verze knihy byla vydána v roce 1981 a je opět obohacena o další nauky.⁵¹

Díky obsahovaným zjevením Smitha je kniha kromě jiného zdrojem, který osvětluje zavedení polygamie (oddíl 132 Nauky a Smluv) v církvi, na jehož základě bylo praktikováno.⁵²

Velký význam má tato kniha pro organizaci církve. Je zde například uvedeno, že v čele církve je žijící prorok, který má své dva poradce a jeho zjeveními se církev řídí. Dále je zde zaznamenáno učení o dvou kněžstvích: Áronovo – pro povolení vykonávání křtů a Melchizedekovo – udílení Ducha svatého a další. Velmi známým tématem, kterému se Nauka a smlouvy také věnuje, jsou jídelní návyky. Určuje se zde, jakým potravinám by se mělo vyhýbat a které jsou zakázané. Zmíněný je například i tabák. Dalším tématem jsou tři nebeská království, do kterých se dostanou lidé po jejich smrti: Království nebeské, pozemské a podzemské. Ve všech třech budou nakonec všichni vzkříšeni k životu, ovšem vzkříšení nikdy nedosáhnou ti, kteří od víry během života odpadli.⁵³

5.6.4. Kniha Drahocenná perla

Drahocenná perla je knihou obsahující spisy Abrahama, Mojžíše a Matouše, které přeložil Joseph Smith a také části spisů právě Smitha. Jde o výňatky z Bible, které mu byly zjeveny nebo o překlady svitků. Konkrétně kniha Abrahamova byla přeložena ze svitků, které napsal Abraham v době, kdy byl v Egyptě.⁵⁴

Kniha Mormonova byla také napsána egyptskými hieroglyfy, ale bohužel se nedochoval její originál daný Josephu Smithovi. Oproti tomu u knihy Abrahamovy se dochoval původní text a díky tomu lze komparovat originál se Smithovým překladem.⁵⁵

---

⁵¹ ENROTH, Ronald. *Průvodce sektami a novými náboženstvími*. Praha: Návrat domů, 1994, s. 108.

⁵² Tamtéž.

⁵³ NOVOTNÝ, Tomáš. *Ježíš přišel do Ameriky*. Dingir [online]. s. 14-16 [cit. 2016-03-05].

⁵⁴ *Písma: Drahocenná perla* [online]. [cit. 2016-02-28].

⁵⁵ NOVOTNÝ, Tomáš. *Ježíš přišel do Ameriky*. Dingir [online]. s. 14-16 [cit. 2016-03-05].

5.7. Mormoni a jejich souvislost s genealogií

Zápal pro rodinnou historii a své předky je dalším z typických znaků pro Svaté posledních dnů. Říkají, že písmo nedělá rozdíly mezi živými a mrtvými. Proto založili The Genealogical Society (Genealogické sdružení) a to již v roce 1894.⁵⁶

Velký zájem o tuto vědu je podmíněn již tím, co je uvedeno výše – základem této církve je rodina. Jejím založením a fungováním v tomto světě to však nekončí. Rodinné svazky musí být zpečetěny v chrámu a díky tomu se členové rodiny potkají a budou spolu žít i po tomto životě. Dalším aspektem tohoto řekněme koníčku je fakt, že mormoni křtí i zemřelé. Chránovou prací získávají informace o svých předcích.⁵⁷ Pro provedení zástupného křtu (někdo živý se nechá pokřtít za mrtvého) je potřeba znát data narození a úmrtí a mimo jiné i proto sbírají data z matrik po celém světě. Věří, že každý má možnost se i po smrti rozhodnout, zda chce být mormonem.⁵⁸

Genealogické sdružení státu Utah, které má sídlo v Salt Lake City, je nezisková organizace a také nejrozsáhlejší organizace zabývající se genealogií vůbec, která vlastní největší archiv. K tomuto sdružení byla časem připojena *Knihovna rodinné historie*, díky které jsou veškeré materiály mormony uložené přístupné široké veřejnosti. Služby nabízené knihovnou, včetně rad zaměstnanců a asistentů, jsou všem poskytovány zcela zdarma. Aby byly získané záznamy a informace přístupnější, bylo zřízeno kolem 4500 center rodinné historie po celém světě a jejich služby jsou opět bez jakýchkoliv poplatků.⁵⁹

V rámci této organizace pomáhají mormoni s digitalizací matrik. Díky vývoji techniky bylo možné s digitalizací začít a nástrojem, který se k tomu používá, jsou tzv. digitální kamery, kterých organizace vlastní asi 200 kusů v různých zemích. Jednou z takových zemí je i Česká republika, kde byla provedena digitalizace archivní dokumentace v ZA Opava, SOA Třeboň, Zámrsrsk a Litoměřice. Pomocí webových stránek *Family.Search.org* jsou záznamy zpřístupněny velkému množství lidí a nalézt na nich můžeme kolem 12 miliard jmen.⁶⁰

---

⁵⁶ ASHCROFT, Linda. *All you need to know about genealogy*. New Library World, s. 26.

⁵⁷ Rodinná historie. *Mormon.org* [online]. [cit. 2016-03-06].

⁵⁸ NOVOTNÝ, Tomáš. *Základní orientace v nových náboženských směrech*. s. 2.

⁵⁹ KOŇUŠIN, Inna A. *Genealogická konference: Záznamy na stránkách FamilySearch*. [online]. [cit. 2016-03-06].

⁶⁰ Tamtéž.

5.8. Vznik církve a její počátky

Uvedení historie Církve Ježíše Krista Svatých posledních dnů je důležité zejména proto, že její velká část se váže k praktikování polygamie, která byla zavedena již prvním prorokem, který tuto církev založil. Jeden ze základních pramenů – Kniha Mormonova – mimo jiné popisuje příchod předchůdců dnešní církve do Ameriky, kteří žili v dobách, kdy ve Starém zákoně můžeme nalézt zmínky o povolení polygamie. Je tedy vidět, že historie církve je důležitou součástí praktikování mnohoženství.

5.8.1. Vznik církve

Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů vznikla v Americe 19. století, která procházela velkou sociální změnou a vlnou náboženského nadšení. Stávající, převážně zemědělsky založenou, společnost začala měnit průmyslová revoluce. Lidé ze svých farem odcházeli za prací do měst a jejich kanceláři a nejinak to bylo v případě zakladatele církve *Josepha Smitha*. V různých náboženských organizacích také probíhaly změny a skoro u všech to mělo za následek, že komunita, kterou v rámci náboženství tvořily, se stávala rodinou. Ze zkušeností samotného Smitha vznikla potřeba snažit se přetvořit instituci rodiny a komunity.⁶¹

Pár let před svou smrtí Smith vysvětlil, jaký byl celý příběh založení církve. Ovlivněn již zmíněným náboženským obrozením nevěděl, do jaké církve by měl vstoupit. Jeho rodiče se přidali k presbyteriánské církvi, ale on sám měl stále pochybnosti, protože nebyl schopen odkrýt, která církev káže to správné. V Bibli se dočetl, že kdo bude Boha žádat, dostane se mu odpovědi. Roku 1820 se mladý Joseph Smith rozhodl odejít do lesů, kde se věnoval modlitbám a ty byly vyslyšeny. Jeho tzv. „první zjevení“ mu dalo odpověď na jeho otázky. Zjevil se mu Bůh jako otec a jeho syn Ježíš Kristus ve fyzickém těle a sdělili mu, že se nemá přidávat k žádné z existujících církví, protože ani jedna nekáže správné slovo Boží a všechny jsou v omylu. To, co se stalo je dodnes základem víry této církve a je tzv. *znovuzřízení* církve na zemi po době odpadlictví (od smrti původních apoštolů do zmiňovaného zjevení).⁶²

---

⁶¹WHITE, O. Kendall, WHITE Daryl. *Polygamy and Mormon Identity*. The Journal of American Culture, s. 165-177.

⁶²ENROTH, Ronald. *Průvodce sektami a novými náboženstvími*. s. 101.

Zhruba o rok později se Josephovi zjevil anděl Moroni, který ho informoval o existenci „Zlatých desek“ a místě jejich uložení, na kterých je zaznamenána historie původních obyvatel Ameriky a příchod Ježíše Krista na tento kontinent. O dalších pár let později roku 1827 Moroni opět přišel za Smithem a Zlaté desky mu přinesl spolu s kameny, pomocí kterých mohl písmo přeložit. Z překladu těchto desek vznikla výše zmíněná Kniha Mormonova jakožto základ mormonské víry.⁶³ Od jména anděla, který se Smithovi zjevil a jména jeho otce je odvozeno označení „*mormoni*“ pro členy církve Ježíše Krista Svatých posledních dnů.

Smith však nebyl jediný, kdo Zlaté desky viděl. Předtím, než byly desky navráceny, se spolu se třemi dalšími muži modlil za to, aby i oni mohli desky vidět. Jejich modlitby byly vyslyšeny a anděl Moroni se zjevil i jim. Konkrétně to byli David Whitmer, Oliver Cowdery a Martin Harris, jejichž zážitek je uveden v knize Mormon. Všichni tito muži z církve časem vystoupili a Harris se vyšším věku do církve opět vrátil.⁶⁴

Obrázek 3: Smith při modlitbě v lesích roku 1820

Zdroj: <http://www.zpravy-mormon.cz/clanek/historie-cirkve>

Náboženská organizace byla založena 6. dubna 1830 pod názvem Církev Kristova a později byl její název změněn na dnešní: Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, zkráceně Svatí posledních dnů.⁶⁵ Podle dalších zjevení, která měl Smith jako prezident a prorok církve, byly zavedeny chrámy a všechny obřady, které se v nich provádí a jsou

⁶³ *Témata a informace: Joseph Smith a Znovuzřízení.* Zpravodajský portál Česká republika [online]. [cit. 2016-03-06].

⁶⁴ ENROTH, Ronald. *Průvodce sektami a novými náboženstvími.* s. 102.

⁶⁵ ENROTH, Ronald. *Průvodce sektami a novými náboženstvími.* s. 102.

s nimi spojovány: spásná práce za mrtvé, učení o třech úrovních nebe, co nás čeká v příštím životě. Dále učil o tělesné podstatě Boha a Ježíše Krista, zakládající se na jeho prvním zjevení. Za svého života zorganizoval mezinárodní misionářský program, který je dodnes hlavním znakem církve a také založil ženskou organizaci, která je jednou z největších na světě. Jedním z dalších zjevení, která Smith jako prorok církve měl, bylo ohledně zavedení polygamie, kterému se budou podrobněji věnovat následující kapitoly.⁶⁶

Joseph Smith vedl církev až do své nečekané smrti v roce 1844, kdy byl se svým bratrem Hyrumem vzat do vazby ve městě Carthage. O několik dní později na věznici zaútočil dav, který usmrtil jak Josepha, tak jeho bratra. Nástupcem se stal Brigham Young, za jehož vedení nastává stěhování mormonů z Nauvoa.⁶⁷

5.8.2. Stěhování mormonů po Americe

Stěhování příslušníků církve Svatých posledních dnů začíná v roce 1846 pod vedením Brighama Younga. Nejednalo se však o dobrovolnou migraci členů církve. Hlavním důvodem byly neshody se starousedlíky v Nauvoa ve státě Illinois. Jednou z příčin hádek s obyvateli Nauvoa mohlo být i to, že v té době již bylo v církvi zavedeno mnohoženství, které jistě bylo kontroverzním tématem.⁶⁸

Putování probíhalo přes státy Iowa a Nebraska a cílem byly Skalisté hory, kde však nebylo určeno žádné konkrétní místo, kde by se poutníci usadili. První skupina spolu s Youngem přišla do údolí Solného jezera (Salt Lake Walley) roku 1847, kde prorok řekl: „Toto je to pravé místo“ a tím bylo určeno místo, které je dodnes spojováno právě s církví Svatých posledních dnů. Tito první věřící jsou označováni jako pionýři.⁶⁹

Po několik dalších let budovali mormoni své domovy a také vytvořili jeden z nejdokonalejších zavlažovacích systémů v poušti Skalistých hor. Ve čtyřicátých letech 19. století se také církev v Utahu definitivně otevřela praktikování mnohoženství, což mělo za následek konflikty po mnoho dalších let.⁷⁰

Při tomto stěhování se však nejednalo pouze o migraci amerických mormonů, ale i přistěhovalců z Anglie, Německa, Severní Evropy nebo Nizozemska, pro jejichž pomoc

---

⁶⁶ Témata a informace: *Joseph Smith a Znovuzřízení*. Zpravodajský portál Česká republika [online]. [cit. 2016-03-06].

⁶⁷ ENROTH, Ronald. *Průvodce sektami a novými náboženstvími*. s. 103.

⁶⁸ Témata a informace: *Putování pionýrů*. Zpravodajský portál Česká republika [online]. [cit. 2016-03-06].

⁶⁹ Tamtéž.

⁷⁰ TALBOT, Christine, *A foreign kingdom: Mormons and polygamy in American political culture*, s. 28-33.

Young založil fond. Celkem se tak na cestu vydalo od roku 1847 do roku 1869 kolem 70 tisíc příslušníků Svatých posledních dnů.⁷¹

Hlavním cílem celého putování bylo vytvoření nového Sionu pro věřící církve Svatých posledních dnů. Young dělal vše pro to, aby mohla být církev politicky nezávislá a aby mohla budovat své město. Celkem nechal vytvořit kolem 400 osad, které měly být ekonomicky soběstačné a také působil jako teritoriální guvernér v oblasti Deseret, dnešním Utahu. Díky svému vlivu se snažil vyjednat zmiňovanou nezávislost, ale většinou se setkal pouze s posměchem a opovržením politiků či novinářů.⁷²

5.9. Historie mnohoženství u mormonů

5.9.1. Vznik polygynie a její fungování za J. Smitha

Počátek praktikování polygynie v Církvi Ježíše Krista Svatých posledních dnů se podle knihy „Nauka a smlouvy“ datuje k 12. červenci 1843. Ale i podle samotného úvodu v knize Nauka a smlouvy k tomuto zjevení Josepha Smitha, byl s jeho obsahem obeznámen již dříve, a to kolem roku 1831, rok po založení církve. Hned prvními větami zjevení jsou: „*VPRAVDĚ, tak praví Pán tobě, služebníče můj Josephe, že poněvadž ses dotazoval z ruky mé, abys věděl to a porozuměl tomu, jak jsem já, Pán, ospravedlnil služebníky své Abrahama, Izáka a Jákoba, podobně jako Mojžíše, Davida a Šalomouna, služebníky své, ohledně zásady a nauky týkající se toho, že měli mnoho manželek a souložnic.*“⁷³ Již na samém začátku je tedy vidět návaznost na Starý zákon, který je jedním z možných odůvodnění opětovného dovolení praktikování mnohoženství.

Podle některých pramenů Smith nechtěl zjevení vyslyšet a možná i to bylo důvodem ke zpožděnému zápisu zjevení. Ani ostatní členové církve podle svých slov nenesli tuto zprávu lehce. Pozdější prezident Brigham Young se dokonce metaforicky vyjádřil tak, že by v tu chvíli raději zemřel, než aby se tomuto přikázání podvolil. A stálo ho mnoho úsilí a meditace, aby ho myšlenky na smrt přešly. Velmi podobně se cítil i další muž z vedení církve Heber C. Kimball.⁷⁴

---

⁷¹ Témata a informace: *Putování pionýrů*. Zpravodajský portál Česká republika [online]. [cit. 2016-03-06].

⁷² Učení Presidentů Církve: *Brigham Young: Kapitola 1: Služba Brighama Younga*. [online]. [cit. 2016-03-06].

⁷³ Písma: *Nauka a smlouvy*. Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů [online]. [cit. 2016-03-06].

⁷⁴ NOVOTNÝ, Tomáš. *Mormoni a polygamie*. Dingir [online]. [cit. 2016-03-06].

Podle jiných zdrojů však mohl být důvod těchto depresí úplně jiný. Nachází se i takové prameny, které tvrdí, že Smith si své zjevení vyložil tak, že si má nárokovat manželky všech dvanácti apoštolů v církvi. Což by samozřejmě byl důvod k rozhořčení.⁷⁵

Ze zjevení lze dále vyčíst, že pokud nebudou veškeré závazky činěny se zpečetěním Ducha Svatého, nebudou po smrti platné: „*Tudíž, jestliže se muž ožení s manželkou ve světě, a neožení se s ní skrze mne ani skrze slovo mé a učiní s ní smlouvu, dokud je ve světě, a ona s ním, jejich smlouva a manželství nemají platnost, když zemřou a když jsou mimo svět ...*“⁷⁶ To by měl každý pravověrný dodržovat, protože jak již bylo uvedeno, pro mormony je důležitý i život po jeho skončení tady na zemi. Výklad nejen této konkrétní pasáže může směřovat ke dvěma verzím výkladu zjevení a sice: Praktikování mnohoženství je podmínkou ke spáse a posmrtnému životu v přítomnosti Boží, nebo je pro spásu důležité pouze to, že manželství (s jednou ženou nebo více ženami) bylo uzavřeno podle Božího přikázání a v souladu s vírou. Bůh také Smithovi ve zjevení říká o starozákonních prorocích, kteří měli více manželek nebo měli vykonat přikázání, a podvolili se vůli Boží, protože to byl zákon.

Důležitým bodem je to, že již ve zjevení je apelováno na to, že pokud si muž chce vzít další ženu, musí s tím první manželka souhlasit. Bez jejího souhlasu se nesmí obřad provést. I současní členové však přiznávají, že ne vždy tak tomu bylo, protože se vždy najde někdo, kdo si věci vykládá po svém nebo zkrátka nehodlá respektovat nastavená pravidla. Pokud však taková skutečnost byla zjištěna, následovalo její řešení.⁷⁷

Zajímavou částí je pak také Boží přikázání pro Smithovu manželku Emmu, která se má podvolit a neklást odpor při plnění nařízení. Odůvodněním je opět postava Starého zákona – Abraham, který stejně jako jiní musel podstoupit zkoušku. „*A nechť služebnice moje Emma Smithová přijme všechny ty, jež byly dány služebníkovi mému Josephovi a jež jsou ctnostné a čisté přede mnou; a ty, jež nejsou čisté, a pravily, že čisté jsou, budou zničeny, praví Pán Bůh.*“⁷⁸

Za Smithova života nebyla polygynie praktikována v takové míře, jako později. Jak bylo uvedeno, již v roce 1831 mu byly známy skutečnosti vedoucí k tomuto uspořádání. V roce 1835 provedl několik nelegálních sňatků, které sice neměly legalitu podle práva

---

⁷⁵ NOVOTNÝ, Tomáš. *Mormoni a polygamie*. Dingir [online]. [cit. 2016-03-06].

⁷⁶ Písma: *Nauka a smlouvy*. Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů [online]. [cit. 2016-03-06].

⁷⁷ Z výpovědí informátorů 1 a 4.

⁷⁸ Písma: *Nauka a smlouvy*. Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů [online]. [cit. 2016-03-06].

USA, ale legitimitu získaly tím, že byly provedeny pod autoritou svatého kněžství. V tom samém roce se seznámil s jednou ze svých manželek Fannie Alger. Svou první ženu Emmu se snažil přesvědčit, že mnohoženství je legitimní věc a že by se měla podvolit. Z pochopitelných důvodů se však podřídít zřejmě z počátku nechtěla.⁷⁹

Bylo také stanoveno, že toto zjevení formálně oznamuje novou koncepci mormonské rodiny a stanovuje plození potomků jako jeden ze stěžejních cílů. Své zjevení Smith používal, stejně jako Bůh ve vztahu k němu, jako prostředek pro testování loajality a oddanosti, kvůli posílení jeho síly a kontroly nad církví.⁸⁰

Problémy nastaly po nečekané Josephově smrti, která přišla pouze rok po zjevení ustavujícím mnohoženství. Nebylo jisté, zda je polygynie podmínkou pro velebení (spásu) či nikoliv. Na jediného, který zřejmě věděl, jaký je plán, se nebylo možné obrátit a přesvědčivý dokument, že by mnohoženství bylo důležité pro věčný život, také neexistoval. Rovněž nebylo známo, zda měla být polygynie nařízením pro všechny členy církve nebo pouze pro výše postavené. A tak se příliš malé zdokumentování učení Nauvoo stalo nepochopeným. Později se však začaly objevovat výklady, které všechny vedly k jednomu závěru: Doktríny z Nauvoo jasně naznačují hlavní roli polygynie.⁸¹

5.9.2. *Mnohoženství v dalších desetiletích*

Oficiálně bylo mnohoženství praktikováno od roku 1852, kdy bylo zavedeno veřejným oznámením a o několik let později byly mnohomanželství (plural marriage) a nebeské manželství (celestial marriage) definitivně chápány jako synonyma. Brigham Young začal kázat v tomto duchu a jeho první veřejné kázání o polygamii neslo název „Nebeské manželství“. Polygamie tak začala být nutnou součástí pro pozemský i nebeský život. Dalším prohlášením, které pronesl apoštol Orson Pratt, se definitivně umocnila pozice mnohoženství ve víře Svatých posledních dnů. Řekl, že jeho praktikování je důležitou součástí povznesení a věčného života a lidé díky němu budou v příštím světě šťastni.⁸²

Mnohoženství se tedy začalo postupně zavádět do životů všech věřících a ani pro ně to zřejmě nebylo jednoduché (stejně jako to nebylo lehké přijmout např. pro Younga).

---

⁷⁹ WHITE, O. Kendall, WHITE, Daryl. *Polygamy and Mormon Identity*. The Journal of American Culture. s. 165-177.

⁸⁰ Tamtéž.

⁸¹ TALBOT, Christine. *A foreign kingdom: Mormons and polygamy in American political culture*. s. 25.

⁸² Tamtéž. s. 26.

Věřili, že jde o Boží přikázání a že jeho dodržování přinese všem požehnání. Někteří prezidenti měli velmi mnoho manželek, ale dvě třetiny všech mužů v církvi měly manželky pouze dvě. Během dalších let se počet polygynních svazků stále snižoval. Nebylo totiž z důvodu poměru mužů a žen možné tento systém udržovat. Ženy se tedy mohly rozhodnout, zda vstoupí do manželství s mužem a budou jeho jedinou ženou, nebo budou následovat zjevení a budou v domácnosti s více ženami. Někteří muži byli žádáni vedením církve, aby měli více manželek.⁸³

Na obhajobu mnohoženství v církvi před ostatními byla používána různá vysvětlení a to i z toho důvodu, že její členové byli v monogamní Americe oddělováni a izolováni a okolní svět odmítal pochopit jejich víru. Jedním z takových vysvětlení bylo například to, že muž není od přírody stvořen k monogamii a navíc více manželek zajistí mnoho potomků. Také se zmenší počet žen, které jsou sociálně slabé nebo svobodné, protože se o ně bude mít kdo postarat.⁸⁴

V ideálním případě vyžadovalo druhé a další manželství odsouhlasení vedením církve (nejlépe samotným prezidentem) a také souhlas stávající manželky nebo manželek. Pro uzavření sňatku bylo důležité hlavně povolení od církve. Bylo tak možné dosáhnout odstranění sociálních a ekonomických problémů nebo snížit procento opuštěných dětí.⁸⁵ Málo lidí mimo církev mělo povědomí o výše uvedených podmínkách. A jelikož se vždy najdou někteří, jež nedodržují pravidla, mohl mít okolní svět jinou představu o fungování polygamie u Svatých posledních dnů. V takovém případě byl však dotyčný, který si myslel, že si svévolně může přivlastnit více žen, exkomunikován z církve.⁸⁶

Již v roce 1856 se začaly objevovat výhrady americké vlády vůči polygamii a dokonce bylo její praktikování spolu s otroctvím označeno jako pozůstatek barbarství. O rok později byli do Utahu vysláni vojáci, kteří měli za úkol potlačit praktikování mnohoženství, a Kongres začal prosazovat přijetí tzv. Morrill Bill, který by ustanovil monogamii jako jedinou možnou na územích Spojených států. Vše pramenilo také z faktu, že v Utahu neexistoval zákon, který by mnohoženství zakazoval. Občanská válka ale

---

⁸³ Plural Marriage in The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints. *The Church of Jesus Christ of Latter-day saints* [online]. [cit. 2016-03-07].

⁸⁴ WHITE, O. Kendall, WHITE, Daryl. *Polygamy and Mormon Identity*. The Journal of American Culture, s. 165-177.

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ Podle výpovědi informátora 2.

na čas odvrátila pozornost od života v církvi a jejích stoupenců.⁸⁷ Celé období praktikování polygamie poměrně úzce souvisí s politickou situací, která je podrobněji popsána v následující kapitole o politických sporech.

5.9.3. *Manifesto – oficiální ukončení polygynie*

Ukončení polygamie proběhlo v roce 1890 vydáním tzv. *Manifesta*. Tomu však předcházely snahy vůdců církve najít nějaké alternativní řešení, které by bylo buďto právní nebo by následky zákazu státem zmírnilo. Jedním z takových pokusů bylo mezi lety 1856 - 1857 posílání lidí z církve do Mexika a Kanady, kde by mohli v míru žít své životy tak, jak jim bylo zjeveno Bohem. Církev také doporučovala, aby muži žili veřejně pouze s jednou ženou, čímž by nepopuzovali ostatní obyvatele.⁸⁸

V roce 1889 církev zakázala v Utahu uzavírání nových vícečetných manželství, ale její představitelé si stále mysleli, že by měli v Božím přikázání pokračovat. Nakonec jejich snahy definitivně ukončilo přijetí Edmunds-Tucker Act, který umožňoval konfiskaci církevního majetku. Církev a její tehdejší prezident Wilford Woodruff věděli, že nyní už je v ohrožení a nemá smysl pokračovat na úkor vlastních věřících. Začal se tedy modlit, aby mu Bůh předal řešení této situace.⁸⁹

Řešením byla odpověď od Boha, která je slovy Woodruffa zapsána v knize Nauky a smluv jako *Oficiální prohlášení-1*, je datováno k 6. říjnu 1890 a známé je právě pod názvem *Manifesto*. V tomto prohlášení se církev distancuje od praktikování polygamie a podvoluje se vládním nařízením a zákonům.⁹⁰ To sice velmi uklidnilo situaci, ale v důsledku se nejedná o odmítnutí polygamie, která stále zůstává součástí doktrín církve.⁹¹

Po vyhlášení Manifesta nebylo možné okamžitě ukončit veškerá manželství. Existovala tedy dál, ale již nebyla schvalována nová. Nějaké výjimky se však našly. Stále totiž byli lidé, kteří chtěli plnit boží přikázání. A tak když v roce 1900 přijel apoštol Herbert J. Grant do osady, která byla založena v Mexiku, obdržel kolem deseti žádostí

---

⁸⁷ WHITE, O. Kendall, WHITE, Daryl. *Polygamy and Mormon Identity*. The Journal of American Culture, s. 165-177.

⁸⁸ The Manifesto and the End of Plural Marriage. *The Church of Jesus Christ of Latter-day saints* [online]. [cit. 2016-03-07].

⁸⁹ Tamtéž.

⁹⁰ Písma: *Nauka a smlouvy*. Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů [online]. [cit. 2016-03-07].

⁹¹ WHITE, O. Kendall, WHITE, Daryl. *Polygamy and Mormon Identity*. The Journal of American Culture, s. 165-177.

na uzavření polygamního sňatku. To ale bylo ovlivněno hlavně tím, že lidé, kteří do Mexika a Kanady odešli kvůli svému bezpečí v době praktikování mnohoženství, neměli mnohdy informace o zákazu vyhlášeným Manifestem.⁹²

Po volbách do amerického Kongresu se zjistilo, že byl zvolen i B. H. Roberts, který měl tři manželky, přičemž se třetí se oženil až po vyhlášení Manifesta. Byl kvůli tomu z Kongresu vyloučen a jeho případ otevřel přezkoumávání skutečnosti, zda členové církve opravdu dodržují zákaz. Tehdejší prezident církve Lorenzo Snow proto vydal tzv. *Druhé Manifesto* deklarující ukončení polygamních sňatků a rozeslal ho do celého světa. Samozřejmě se i přes tento zákaz objevily některé skupiny, které ho nerespektovaly, ale pravděpodobně to bylo bez vědomí církve a Lorenza Snowa. Pár dalších případů mnohočetných svazků se objevilo i po nástupu prezidenta Josepha F. Smitha v roce 1901.⁹³

5.9.4. *Mormoni a mnohoženství ve dvacátém století*

Dvacáté století pak bylo pro mormony ve znamení začleňování se do americké společnosti, a to do ekonomických, politických a hlavně sociální struktury země. Díky Manifestu lidé dostali možnost zapojit se mezi místní obyvatele a vydobýt si u nich respekt. To ovšem skoro nevyhnutelně vedlo k tomu, že museli potlačovat nebo zapírat svou minulost. Žili v monogamních rodinách a domácnostech, které již schvalovala nejen společnost, ale i církve.⁹⁴

Krokem, který utvrdil lepší vztahy mezi americkou vládou a Svatými posledních dnů, bylo v roce 1896 přijetí mormonského území Utah za jeden ze členských států Unie. Mormoni chtěli již od dob Josepha Smitha dosáhnout na politické posty. To se jim díky začlenění Utahu mezi státy podařilo již roku 1901, kdy do senátorského křesla zasedl první člen církve a pozice mormonů ve společnosti se začala postupně vylepšovat. Nejen díky ukončení polygamie, ale i díky čím dál větší toleranci amerických obyvatel vůči vyznávání jakékoliv víry, se napětí mezi mormony a americkou vládou/společností uvolnilo a situace se začala velmi zlepšovat.⁹⁵

---

⁹² The Manifesto and the End of Plural Marriage. *The Church of Jesus Christ of Latter-day saints* [online]. [cit. 2016-03-07].

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ WHITE, O. Kendall, WHITE, Daryl. *Polygamy and Mormon Identity*. *The Journal of American Culture*. s. 165-177.

⁹⁵ *Proces denominalizace: Příklad mormonů*. AntropoWeb [online]. s. 41-52 [cit. 2016-03-10]. ISSN 1801-8807.

5.10. Politické a právní spory mezi mormony a americkou vládou

Atmosféra mezi církví a vládou byla nastíněna již v kapitole o průběhu a ukončení mnohoženství. Nebylo to však zdaleka vše, co bylo předmětem politických sporů. Tlak ze strany federální vlády byl velký a vyzývala mormony, aby se praktikování polygamie zdržovali.

V jiných částech světa byla a je polygamie povolena a akceptovaná skoro všemi obyvateli dané země (například v zemích, kde je vyznáván islám). V USA však byla zakotvena jako cosi nemorálního. První opatření proti mnohoženství nakonec přišla na začátku 60. let devatenáctého století a nutila mormony k tomu, aby se praktikování vzdali. „V roce 1862 Kongres schválil Morrill Anti-Bigamy Act, pojmenovaný po republikánském senátorovi Justinu Morrillovi, který byl známý pro své proti-otrocké a proti-polygamní názory.“⁹⁶ Protože se církev domnívala, že náboženská svoboda je zakotvena a chráněna v Ústavě Spojených států (domnívala proto, že pozdější vývoj událostí ukázal, že zakotvena sice je, ale podle soudu z trochu jiného pohledu), chtěla důraznou cestou ukázat, že má pravdu a tím začalo soudní řízení s Georgem Raynoldsem.⁹⁷

Vyvrcholením veškerých neshod byl tedy proces s Raynoldsem, který byl členem církve a jeho případ se dostal roku 1879 až k Nejvyššímu soudu. Soudci rozhodli, že ani podle tzv. First Amendment (prvního pozměňovacího návrhu ústavy) nemohou mormoni praktikovat svou víru ve formě polygamie. Jeden z argumentů byl takový, že pokud by se církev rozhodla například k obětování lidí, také by to nemohlo zůstat bez povšimnutí a jakéhokoliv řešení. Nebylo tedy sice možné popřít, že víra církve je správná a jejich způsob projevu je něčím závadný, soud ale na ženy a děti v polygamních svazcích hleděl jako na oběti, které musí chránit.⁹⁸

Případem Raynolds vs. United States bylo ustanoveno, že u církví je rozdíl mezi jejich vírou a tím, jaká je praxe této víry. Rozhodnutí bylo takové, že ústavou je chráněna pouze víra, ale ne její vnější fyzické projevy (konání). Byl tak vyjádřen i plán, podle kterého by mohli být členové církve začleněni do společnosti a ukončil by tak jejich

---

⁹⁶ GORDON, Sarah Barringer. *The Mormon Question: Polygamy and Constitutional Conflict in Nineteenth-Century America*. s. 23.

⁹⁷ The Manifesto and the End of Plural Marriage. *The Church of Jesus Christ of Latter-day saints* [online]. [cit. 2016-03-07].

⁹⁸ WHITE, O. Kendall, WHITE, Daryl. *Polygamy and Mormon Identity*. *The Journal of American Culture*, s. 165-177.

oddělování od místních obyvatel. Zároveň se tak předpřipravil prostor pro ukončení vícenásobných sňatků – tedy pro vyhlášení Manifesta.⁹⁹

Pro nevráživost mezi americkou vládou a mormony se vyskytl důvod i v druhé polovině 20. století. Tentokrát se však nejednalo o polygamii, ale o jiný kontroverzní prvek ve víře Svatých posledních dnů – rasovou diskriminaci. V mnoha mormonských spisech byla tmavší barva kůže spojována s božím trestem nebo prokletím. To se stalo pro Ameriku, snažící se rasismus v 60. a 70. letech dvacátého století odstranit, velkým problémem. Mormoni se ale zřejmě poučili ze situace vzniklé kolem praktikování polygamie a tehdejší prezident se opět snažil získat odpověď od Boha. Roku 1978 měl zjevení, ve kterém byla velmi důležitá pasáž, která umožňovala všem bez rozdílu rasy přijímat kněžství v jejich církvi.¹⁰⁰

---

⁹⁹ WHITE, O. Kendall, WHITE, Daryl. *Polygamy and Mormon Identity*. The Journal of American Culture [online]. [cit. 2016-03-07].

¹⁰⁰ *Proces denominalizace: Příklad mormonů*. AntropoWeb [online]. s. 41-52. [cit. 2016-03-10].

6. Vlastní výzkum

Následující témata blíže ukazují, jaký byl život v Církvi Ježíše Krista Svatých posledních dnů v dobách praktikování mnohoženství. O mnoho více než v předešlých kapitolách jsou informace obohaceny o výpovědi informátorů, kteří poskytli své znalosti a vědomosti týkající se těchto oblastí života a faktů s nimi spojených.

Všichni informátoři, kteří poskytli rozhovor, jsou členy Církve Ježíše Krista Svatých posledních dnů a všichni z nich pocházejí ze Spojených států amerických. Výběr jejich rodiště byl záměrný, jelikož problematika polygamie se vyskytovala a vyskytuje právě ve Spojených státech. Jména jednotlivých dotazovaných, místo jejich působení a postavení v církvi nejsou vzhledem k jejich přání zachování anonymity uvedena. Rozhovory proběhly celkem s 5 členy církve:

- Informátor 1 – věk 44 let, stát narození Utah, 2 pobyty v ČR, do současnosti délka pobytů celkem 5 let
- Informátor 2 – věk 20 let, stát narození Utah, 1 pobyt v ČR, do současnosti délka pobytu 15 měsíců.
- Informátor 3 – věk 19 let, stát narození Idaho, 1 pobyt v ČR, do současnosti délka pobytu 2 měsíce.
- Informátor 4 – věk 21 let, stát narození Wyoming, 1 pobyt v ČR, do současnosti délka pobytu 18 měsíců.
- Informátor 5 – věk 19 let, stát narození Utah, 1 pobyt v ČR, do současnosti délka pobytu 20 měsíců.

V případě citování odpovědí od informátorů je jejich forma částečně poupravena a to vzhledem k úrovni českého jazyka, kterou hovoří. Nejedná se tedy o jakékoliv upravování sdělení, ale pouze o přepsání do spisovnější češtiny (upravení pádů, časování, doplnění spojek, ...).

6.1. Kontakt a setkání se členy církve

S prvním členem církve (Informátor 1) proběhl kontakt v lednu 2015 přes oficiální webové stránky církve. Zde je uvedena kontaktní e-mailová adresa pro případné dotazy. Byl tedy zaslán e-mail s žádostí o poskytnutí rozhovoru na téma „Polygamie u mormonů“ pro účely bakalářské práce, informacemi o ní a ujištěním, že se pochopitelně může jednat o citlivé téma církve a poskytnutý rozhovor bude součástí pouze této práce. O několik dní později přišla velmi kladná odpověď s tím, že stačí domluvit pouze vhodný termín schůzky. Schůzka proběhla v Praze v kancelářských prostorách Svatých posledních dnů, která se nachází naproti hlavnímu sídlu v ČR nedaleko stanice metra Hradčanská.

S dalšími dvěma členy církve (Informátor 2 a 3) proběhlo seznámení nejtýpovějším způsobem pro tuto náboženskou organizaci – oslovením členy církve na ulici. Po krátké rozmluvě byli požádáni, zda by byli ochotni poskytnout rozhovor na dané téma. Před domluvením schůzky se ještě misionáři museli ujistit u svých kolegů, zda mohou rozhovor poskytnout a poté byl dohodnut termín. Samotná schůzka proběhla v lednu 2016 v prostorách místnosti pronajaté církví v kancelářském komplexu v Pardubicích právě pro účely různých setkání. Rozhovor byl veden s oběma členy zároveň, každý však odpovídal na každou otázku dle svého uvážení.

Kontakt s informátory 3 a 4 byl zprostředkován přes letáček s telefonním číslem od misionářů z Hradce Králové. Po telefonické domluvě následovala informační schůzka poblíž pardubické církevní kanceláře a po jejím absolvování byl určen termín rozhovoru s tím, že byl opět pro misionáře důležitý souhlas jiných členů církve, zda mohou o tématu polygamie hovořit. Rozhovor pak proběhl v únoru tohoto roku v prostorách kavárny. Opět byli dotazováni oba členové ve stejný čas, ale s oddělenými odpověďmi na konkrétní otázky.

Samotný průběh rozhovorů byl velmi příjemný. Pouze jedna dvojice však dala souhlas s nahráváním. Ostatní rozhovory tedy byly zapisovány v průběhu a poté doplněny ihned po dokončení. Informátoři byli sdílní a až na drobné vysvětlování mezi sebou probíhala celá konverzace v českém jazyce. Byl vidět rozdíl mezi tím, kdo už v ČR pobývá déle a jazyk si lépe osvojil a například mezi informátorem, který je zde pouze dva měsíce. Nicméně díky vzdělávání misionářů před odjezdem do cizí země v jejím jazyce, bylo možné hovořit i s tím, který svou misii teprve začíná.

Už z průběhu rozhovorů a stylu odpovědí je možné usoudit jedno: členové Církve Ježíše Krista Svatých posledních dnů jsou vůči tématu praktikování mnohoženství v historii jejich církve velice otevření. Snaží se osvětlit tuto problematiku ze svého pohledu, jak je psaná v písmech a podle svých informací. Jsou velmi otevření a s odpovědí na žádnou z otázek nebyl problém. I samotná církev jako instituce přiznává existenci polygamie v prvním století po jejím znovuzkříšení. Na oficiálních stránkách lze najít svatá Písma, ve kterých jsou uvedena např.: zjevení spojené se začátkem mnohoženství nebo prohlášení spojená s jeho koncem. Na tento námět je zde napsáno i mnoho článků, které vysvětlují celou problematiku z pohledu učení mormonů.

6.2. Historie mnohoženství podle současných členů církve

V teoretických východiscích je o historii církve a samotném mnohoženství již napsáno. Jedná se však pouze o teorii prezentovanou různými publikacemi, autory nebo církví samotnou. V rámci výzkumu bylo tedy důležité položit informátorům otázky související s tímto tématem.

6.2.1. Informovanost členů církve a lidí mimo církve

Vzhledem k tomu, že polygamie je stále velmi diskutované téma spojované se Svatými posledních dnů, zněla jedna z prvních otázek pro informátory, *zda se v rámci svého vzdělávání v církvi učí o době praktikování toho rodinného uspořádání*. Výsledkem byla vcelku shodná odpověď, že o polygamii v historii jejich církve vědí, ale nijak podrobně ji neprobírají. Mají vše potřebné napsáno v Písmech, a pokud má kdokoliv zájem, může si téma prostudovat. Tři z informátorů se problematikou zaobírali podrobněji, čímž byly jejich výpovědi obsáhlejší.¹⁰¹

Další otázka, která byla nasnadě, se týkala *četnosti dotazů na mnohoženství* od lidí, mezi které se snaží misionáři víru šířit. Jedna z odpovědí byla, že se s touto otázkou zatím informátor neseťkal. To však bylo pochopitelné, protože je v ČR zatím krátkou dobu. Ostatní se s více či méně dotazy na tento motiv setkali. Shoda nastala i v názoru, že je to zřejmě zapříčiněno tím, že lidé s jejich minulostí nejsou natolik obeznámeni: *„Hodně lidí si čte jenom něco na internetu a potom tomu věří. Nesnaží se najít pravdu. Neví pak*

---

¹⁰¹ Informátor 1, 2 a 5.

ani to, že naše církev už mnohoženství dlouho neprovádí.“¹⁰² Shoda panovala také v tom, že pokud se lidé na tuto část historie neptají, tak se o ní nezmiňují a snaží se spíše šířit jejich současnou víru.

6.2.2. O zavedení a ukončení polygamie

Zavedení polygamie proběhlo na základě zjevení, které měl Joseph Smith, což je obecně známým faktem všem členům církve Svatých posledních dnů. Otázka v rozhovorech tedy směřovala na *důvody*, o kterých si informátoři myslí, že by *mohly být příčinou*. O tomto dotazu museli informátoři chvíli přemýšlet, ale i tak byla odpověď veskrze stejná: Bez ohledu na oficiální zápis zjevení, jehož části a popis je uvedený v jedné z předešlých kapitol, se domnívají, že se jednalo o Boží záměr – tedy o nějaký plán nebo zkoušku pro tehdejší věřící. Jeden z informátorů také uvedl, že Bůh dopředu věděl o tzv. stěhování pionýrů, které nastalo krátce po zavedení polygamie, při kterém zemřelo mnoho lidí, a toto byl jeden ze způsobů, jak zajistit vdovy, sirotky nebo svobodné ženy.¹⁰³

Podobná otázka cílila na *důvody ukončení polygamie*, kde byly odpovědi velmi podobné – jednalo se o Boží plán. Jeden z názorů byl i takový, že: „*Když byla doba, kdy vláda zakázala polygamii, žádal prezident o odpověď Boha, aby mu poradil, co má dělat, protože je pro lidi v církvi nebezpečné v tom pokračovat. A Bůh mu dal odpověď, že by pro budoucnost bylo dobré, aby byla polygamie ukončena.*“¹⁰⁴ Tato výpověď byla tedy v podstatě popis obsahu oficiálního prohlášení k ukončení polygamie.

V rámci shrnutí této kapitoly je důležité si všimnout, že odpovědi členů církve jsou velmi podobné. Vybrané pasáže z rozhovorů jsou takové, jež se nejvíce lišily nebo nejlépe shrnovaly danou problematiku. Z dostupných informací lze usoudit, že nejčastějšími zdroji pro studium tohoto tématu jsou oficiální dokumenty církve, s nimiž se odpovědi zpravidla shodují a jejím členům poskytují dostatečné vysvětlení oněch událostí. Z druhého dotazu pak lze vyvodit, že lidé o této církvi nemají dostatečné povědomí (alespoň v České republice), jehož rozšíření je mimo jiné úkolem samotných misionářů.

---

¹⁰² Z výpovědi informátora 5.

¹⁰³ Podle výpovědi informátora 4.

¹⁰⁴ Z výpovědi informátora 2.

6.3. Vliv mnohoženství na rodinu

Bylo již uvedeno, že se mnohoženství postupem času stalo podmínkou pro posmrtný život věřících. Otázkou však je, jestli mělo toto uspořádání nějaký vliv na fungování rodiny. Mormoni kladou na rodinu velký důraz a bylo tomu tak již od znovuvzkříšení církve. Jejich rodiny mají povětšinou více potomků a kladou důraz na rodinnou pospolitost, čímž je stabilizována i celá společnost.¹⁰⁵

Podstatný rozdíl ve fungování rodin je zřejmý z jedné z odpovědí informátora: „Někteří žili tak, že byli s první manželkou v jednom domě a ostatní manželky žily zvlášť. U jiných to bylo tak, že bydleli všichni v jednom domě.“¹⁰⁶ Díky tomuto informátorovi se podařilo získat o tématu rodiny nejvíce informací, protože se ze všech nejvíce o toto období zajímá. V prvním případě, kdy rodina žila rozdělená v několika domech, se každá z žen starala o svoji domácnost a své děti. V případě druhém lze vedení domácnosti opět rozdělit na dva různé modely: Ženy si navzájem pomáhaly, rozdělovaly si domácí práce a staraly se společně o děti, nebo byly rozděleny v podstatě jako kdyby žily každá zvlášť a vedly oddělené domácnosti. Typickým příkladem soužití celé rodiny v jednom domě byl druhý prezident církve, který měl kolem třiceti manželek a se všemi žil v jednom domě.¹⁰⁷

Pokud celá rodina žila pohromadě, bylo zřejmě také daleko jednodušší dodržovat tzv. rodinné večery, které jsou pro mormony důležité a které probíhají alespoň jednou týdně. Jak se tyto sešlosti realizovaly v případě oddělených domácností, informátor bohužel nevěděl.

Vzhledem ke špatnému začleňování polygammích členů církve do společnosti, mohlo mít toto uspořádání vliv na psychický stav dětí, v jejichž věku se ve skupině (např.: ve škole) trestá jakákoliv odlišnost. U dospělých pak záleží, zda jsou v mnohočetném svazku spokojení, jelikož se toto rozpoložení jednoznačně promítá do atmosféry celé rodiny potažmo do výchovy dětí. V dobách, kdy již nemohli mormoni své polygammí sňatky

---

¹⁰⁵ *Proces denominalizace: Příklad mormonů*. AntropoWeb [online]. s. 41-52 [cit. 2016-03-10]. ISSN 1801-8807.

¹⁰⁶ Z výpovědi informátora 1.

¹⁰⁷ Opět podle výpovědi informátora 1.

a soužití projevovat veřejně, mohl nastat velký psychický tlak na celou rodinu a její příslušníky.¹⁰⁸

Závěrem by tedy mohl být fakt, že v době praktikování polygamie Svatými posledních dnů bylo velmi důležité, zda byli jak muž tak, jeho manželky ve svazku pouze kvůli Boží vůli a oni samotní v takové rodině nebyli spokojeni, nebo jim takto organizovaná rodina vyhovovala. Největší váhu však zřejmě měly na rodiny vnější vlivy, které vytvářela společnost neochotná se smířit s jejich způsobem života.

6.4. Postavení ženy za fungování polygynie

Zřejmě nejzajímavějším faktem pro téma postavení ženy ve společnosti či rodině je to, že ženy Svatých posledních dnů jako první obdržely *volební právo* a to již v roce 1870. I když se možná zdá absurdní, že by ženy mohly mít v patriarchálním modelu společnosti, který polygamní uspořádání představuje, takovou pozici, zůstává skutečností, že konkrétně těmto ženám byl přiřknut poměrně vysoký statut. Tedy přesto, že církevně byly ženy podřízeny, občansky byly rovnoprávné a mohly se podílet na politice. Mohly tak ukázat, že i v polygamii mohou realizovat své občanské preference.¹⁰⁹ Tuto skutečnost potvrdil i jeden z informátorů, který na otázku týkající se postavení ženy za polygamie u Svatých posledních dnů odpověděl: „*Moc lidí neví, že ženy v naší církvi měly jako první volební právo a rovnoprávnost*“¹¹⁰

V citaci informátora je uvedena i další informace a to je rovnoprávnost žen, která s volebním právem jistě velmi souvisí. Ta se mimo jiné projevovala i tím, že ženy v církvi měly možnost se v případě nespokojenosti rozvést. „*Když byla manželka v polygamním manželství nespokojená, mohla pořádat o rozvod. Bylo to díky tomu, že hodně sňatků bylo s dalšími manželkami jenom církevních. Když žena požádala proroka s dobrým důvodem o rozvod, byl jí umožněn.*“¹¹¹ Dalším aspektem rovnoprávnosti je podle výpovědi respondentů to, že nebylo povinné do polygamního svazku vstupovat. Tato informace se však poněkud liší od pramenů a zpráv, z nichž jsou některé uvedeny v teoretických

---

¹⁰⁸ Podle výpovědi informátora 1 byly rodiny nuceny žít odděleně, nebo byly vystaveny veřejnému „lynčování“.

¹⁰⁹ TALBOT, Christine. *A foreign kingdom: Mormons and polygamy in American political culture, 1852-1890*. s. 63-64.

¹¹⁰ Z výpovědi informátora 1.

¹¹¹ Z výpovědi informátora 5.

kapitolách. V těch je uvedeno, že polygamie byla důležitá pro spasení, jehož dosažení je skoro základním kamenem celé víry Svatých posledních dnů.

Informace z různých zdrojů, které se shodují s výpovědí jednoho z informátorů, se týkají uzavírání samotného sňatku. Protože byly doby, kdy museli mormoni své vícečetné sňatky skrývat, prováděli se pouze církevní ceremoniály, nikoliv právní uzavření sňatku: „*První manželku si mohl muž vzít oficiálně například na radnici a zároveň spolu prošli obřadem v chrámu církve, který je zpečetil i pro posmrtný život. Další manželství mohla být uzavřena jenom jako církevní sňatky a byla podle amerického práva nelegální.*“¹¹² Byla tedy platná v rámci církve, ale nebyla legální. Podstatné je na uzavírání sňatků v církvi Svatých posledních dnů to, že první manželka (i další manželky, pokud je už muž měl) musela souhlasit s tím, že si její muž vezme další ženu, čímž se opět potvrzuje uznávání ženských názorů.^{113, 114}

Postavení žen v dobách polygamní společnosti bylo jak podle výpovědí informátorů, tak podle prostudovaných zdrojů velmi dobré. Tento poznatek však nelze generalizovat na všechny ženy u Svatých posledních dnů, jelikož udělená práva a možnosti samozřejmě neznamenají spokojenost ve všech sférách života. A přesto, že oficiálně byl ženám udělován rovnoprávný statut, nelze zajistit jeho uznávání všemi členy společnosti.

6.5. Odtržená hnutí od Svatých posledních dnů

Asi nejznámější odnoží Svatých posledních dnů je tzv. fundamentalistické hnutí, které v počtu 25 až 30 tisíc lidí stále praktikuje mnohoženství.¹¹⁵ Jejich polygamní uspořádání, které přetrvalo do dnešních dnů, se stává důvodem mnoha mylných představ, že největší mormonská církev, tedy Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů je totožná s odtrženými církvemi.

Samotní členové církve, se kterými byl dělán rozhovor, se všichni ohradili proti spojování jejich církve s fundamentalisty. „*Vím, že jsou církve, které pořád mají polygamii, ale žádná není částí té naší. Myslím, že se nazývají Fundamentalist of Latter-day saints, ale moc toho o nich nevím. Pouze to, že pořád mají polygamii a lidé je s námi*

---

¹¹² Z výpovědi informátora 1.

¹¹³ Podle výpovědi respondentů 1, 3 a 4.

¹¹⁴ K uzavření polygamního sňatku bylo potřeba i povolení prezidenta nebo apoštola. Tato skutečnost ale byla již uvedena v teoretické části práce.

¹¹⁵ NOVOTNÝ, Tomáš. *Mormoni a polygamie*. Dingir [online]. [cit. 2016-03-10].

spojují.“¹¹⁶ Další z informátorů si myslí, že spojování Svatých posledních dnů s fundamentalisty je více zakořeněno v České republice než v jiných státech Evropy, kde misionáři a církve působí. „V zemích jako Německo nebo Anglie lidé vědí, že naše církve už mnohoženství nemá. Je to díky tomu, že v těchto zemích působili naši misionáři i v době, kdy to v České republice nebylo možné – za komunismu a mají proto víc informací. A média také často hledají zprávu, která by šokovala a tak vždy neuvádí všechny informace.“¹¹⁷

Z uvedených informací vyplývá, že mnoho lidí nemá povědomí o Církvi Ježíše Krista svatých posledních dnů jako takové, ale pouze o polygamii. Nedochozí tak k rozlišování mezi církvemi a pozornost je zaměřena pouze na zprávu o mnohoženství, které není evropské kultuře blízké. Všichni informátoři uvedli, že pokud jsou dotázáni na polygamii v jejich církvi, dávají důraz na to, že jí již nepraktikují a od jakýchkoliv skupin majících mnohoženství se distancují.

6.6. Postoj k polygamii současných členů církve

Zajímavou částí rozhovorů byla otázka na *případné znovuzavedení polygamie a její přijetí* současnými mormony a díky zastoupení mužů i žen mezi informátory a výrazně vyššímu věku jednoho z nich je možné utvořit objektivnější pohled na toto téma.

Výpovědi informátorek byly v podstatě stejné. Přiznávaly, že i nad touto možností přemýšlely, když se dozvěděly, jaké bude téma rozhovoru a jejich odpověď nejlépe shrnuje následující: „*Já nad tím přemýšlela a pak jsme o tom i spolu mluvily a shodly jsme se, že kdyby to bylo muselo být, asi bychom to udělaly. Ale není to nic, co by se nám líbilo a nechtěly bychom to. Vyroستly jsme tam, kde má jeden muž jednu manželku a tak bych to chtěla taky. Nedokážu si představit být doma s dalšími manželkami, asi bych žárlila.*“¹¹⁸ Je tedy vidět, že pro ženy není polygamie příjemnou představou, ale z dalších reakcí na otázku bylo zřejmé, že Boží rozhodnutí by se snažily respektovat, protože věří jeho plánům.

V případě staršího informátora byla odpověď jednoznačnější. Má manželku a děti a nechtěl by si brát žádnou další ženu. Věří, že v devatenáctém století polygamie nebyla

---

¹¹⁶ Z výpovědi informátora 5.

¹¹⁷ Z výpovědi informátora 1.

¹¹⁸ Z výpovědi informátora 2.

povinná, stejně jako by nebyla ani teď, pokud by jí Bůh svým zjevením přikázal příslušníkům církve.

Další dva informátoři se nad otázkou chvíli zamýšleli. Na jednu stranu vtipkovali, že by to mohlo být zajímavé, ale postoj byl nakonec ve výsledku velmi podobný jako u výše uvedených informátorek. „*Když by to bylo boží přikázání, asi bych to musel udělat, ale radši bych žil jenom s jednou manželkou, kterou bych měl rád.*“¹¹⁹

Znovu je v odpovědích značná shoda, která je v tomto případě pochopitelná, jelikož všichni informátoři vyrůstali již v monogamní společnosti a jejich představy o rodině jsou dány vzorem, ve kterém vyrůstali. Jeden z informátorů dodal, že ani pro společnost složenou z prvních lidí, kteří museli s polygamií začít, určitě nebylo jednoduché situaci přijmout.¹²⁰

6.7. Informace zjištěné nad rámec otázek o polygamií

Během komunikace se členy církve byly získány i informace nad rámec pokládaných otázek. Nastalo několik situací, díky kterým bylo možné zjistit o něco více, než pouze pomocí dotazování na připravené otázky. Na začátku rozhovoru probíhala obecná komunikace pro navození příjemnější atmosféry, při které byla probírána i témata související pouze s církví a nikoliv konkrétně s polygamií. Podobná situace nastávala během rozhovoru, nebo po jeho ukončení, kdy byla vždy položena otázka, zda by chtěli informátoři sdělit ještě nějakou myšlenku, která je napadla v souvislosti s tématem. Nezávazná konverzace samozřejmě probíhala i během přemísťování z místa setkání na místo rozhovoru, což opět bylo zdrojem informací.

Zakázané potraviny a nápoje pro Svaté posledních dnů

Podle knihy *Nauka a Smlouvy*, která byla blíže popsána v jedné z teoretických kapitol, by se měli mormoni zdržovat konzumace různých potravin a nápojů. Tato informace byla od dvojice, se kterou probíhal rozhovor v prostorách kavárny potvrzena jako fakt, který je opravdu dodržován. Při výběru prostor pro uskutečnění rozhovoru informátoři sdělili, že kávu bohužel nepijí, ale pokud si zde budou moci objednat čaj, je vše v pořádku.

---

¹¹⁹ Z výpovědi informátora 4.

¹²⁰ Podle výpovědi informátora 1.

Počet věřících/členů církve

Z webových stránek i podle výpovědi jednoho z informátorů je členy církve v České republice přibližně 2500 lidí. Pokud to však srovnáme s výsledky Sčítání lidu, domů a bytů pro rok 2001 a 2011, není ani jedno z čísel podobné tomu, co je oficiálně uváděno církví. Pro rok 2001 je to 1366 lidí a pro rok 2011 celkem 923 lidí.¹²¹ Počet členů má tedy spíše klesající tendenci. Nutno ale dodat, že sčítání proběhlo již před pěti lety, což je poměrně dlouhá doba a je tedy velmi pravděpodobné, že se hodnoty změnily.

Hlavní sídlo mormonů v Praze

Velký dům na Badeniho ulici v Praze nese název Církve Ježíše Krista Svatých posledních dnů. Hned v budově naproti se nacházejí kancelářské prostoty této církve, kde se odehrával i jeden z rozhovorů. Jeden z respondentů uvedl, že byl velmi překvapený, když v době svého působení v Praze pozval jím osloveného člověka na schůzku do těchto prostor a dotyčný mu sděloval, že nejprve nemohl adresu najít, protože před lety se na daném místě nacházela restaurace. A takových lidí se prý našlo více. Samotnému informátorovi přišla tato informace k pousmání, že právě jejich náboženská organizace si pronajala takový prostor.¹²² Což je pochopitelné i vzhledem k výše zmíněnému zákazu pití kávy, stejně jako požívání alkoholických nápojů nebo kouření.

Narození do rodiny Svatých posledních dnů nebo konvertování

Stejně jako u mnoha jiných náboženství jsou dvě možnosti, jak přijít k víře Svatých posledních dnů. Buďto se již člověk narodí do rodiny, jejíž příslušníci jsou věřící, nebo se během svého života na víru obrátí (a to jak z vlastního popudu, nebo díky šíření víry některým z misionářů). U mormonů má křest dvě fáze: křest samotný, který probíhá ponořením do vody osobou pověřenou k jeho výkonu a poté následuje tzv. konfirmace – udělení Ducha Svatého, která ustanovuje dotyčného za člena církve.¹²³

Veškeré výpovědi se v otázce narození do věřící rodiny a konvertování shodovaly: každý ze členů církve se již narodil do rodiny s vírou Svatých posledních dnů. Jeden

---

¹²¹ Náboženská víra obyvatel podle výsledků sčítání lidu - 2011. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2016-03-09].

¹²² Podle výpovědi informátora 2

¹²³ Témata a informace: *Křest a konfirmace*. Zpravodajský portál Česká republika [online]. [cit. 2016-03-09].

z informátorů dokonce pochází z rodiny, jejíž předci byli již v době po znovuzkříšení členy církve.¹²⁴

O průběhu a financování misí

Všichni informátoři, kromě toho, který působí v ČR nejkratší dobu, navštívili během své misie několik měst v republice. Nepůsobí tedy po celou dobu na jednom místě, ale snaží se šířit svou víru mezi co nejvíce lidí. Před odjezdem do nové země také všichni absolvovali výuku Písma v českém jazyce (jak již bylo uvedeno), což jim značně zjednodušuje příjezd do nové země.

Misionáři a ostatní členové církve, kteří vycestovávají do cizích zemí za šířením víry nebo vypomáhat v organizačním uspořádání, vše dělají jako dobrovolníci. Ubytování a nezbytné výdaje mají hrazeny z církevního fondu nebo z vlastních úspor. Hmotné prostředky pro financování nejen misí ale i pro stavbu chrámů získává církev z povinnosti všech členů odevzdávat desetinu platu a následným podnikáním s těmito financemi.¹²⁵ Podle slov jednoho z informátorů „*má církev prostředků dostatek a nepobírá peníze například od státu*“.¹²⁶

---

¹²⁴ Podle výpovědi informátora 1.

¹²⁵ NOVOTNÝ, Tomáš. *Ježíš přišel do Ameriky*. Dingir [online]. s. 14-16. [cit. 2016-03-05].

¹²⁶ Z výpovědi informátora 1.

7. Závěr

Zpracování všech zajímavých témat, která se vyskytují kolem Církve Ježíše Krista Svatých posledních dnů, by jistě vydalo na daleko obsáhlejší práci, ne-li samostatnou publikaci. Práce však sleduje vytyčený cíl, jehož hlavním bodem bylo popsání problematiky polygamie u mormonů. Na základě prostudování příslušné literatury jsou teoreticky popsány hlavní okruhy, které jsou svým obsahem důležité pro uvedení do tématu a objasnění některých skutečností. Více pozornosti je věnováno fungování církve a její víře (Písma a důležité části víry), aby bylo pochopitelné, v jakých podmínkách byla polygamie zavedena. Dále je pak popsána samotná minulost církve, která shrnuje historická fakta spojená se založením církve a zavedením mnohoženství.

Zpracováním těchto informací byla zodpovězena část výzkumné otázky a její dvě podotázky. Ve stručnosti lze říct, že církev Svatých posledních dnů byla založena Josephem Smithem na začátku 19. století a ten samý muž zavedl o několik let později i mnohoženství, které bylo ustanovené přijatým zjevením a jeho zápisem. Život církve byl poté po několik desítek let s tímto uspořádáním spjat, stejně jako jeho začleňování do společnosti. Ukončení mnohoženství pravděpodobně vyvolaly politické spory mezi mormony a americkou vládou, která nechtěla uznat vnější projevy s jejich vírou spjaté.

Samotné rozhovory byly velmi zajímavé a jejich velkým přínosem bylo obohacení práce jednak o mnoho informací, tak o pohledy dnešních mormonů na možná kontroverzní téma z minulosti jejich církve.

Zajímavým zjištěním byl fakt, že ženy měly v době polygamie poměrně vysoký statut. Mohly se nechat *rozvést*, vyslovit svůj *nesouhlas* v případě dalšího sňatku jejich manžela a v neposlední řadě získaly velmi brzo *volební právo*. Co se týče rodiny, byl zřejmě velkým vlivem vnější tlak okolní společnosti, která stejně jako vláda nechtěla polygamií akceptovat a snažila se mormony přimět k jejímu zrušení.

Svatí posledních dnů jsou i v současnosti často s mnohoženstvím spojováni a to především kvůli odtrženým skupinám, od kterých se však distancují a sami říkají, že s nimi nemají nic společného.

Je důležité uvést, že Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů již opravdu polygamií *nepraktikuje* a ani ji nemá zakotvenou ve svém učení. Její členové žijí v monogamních rodinách a polygamie je pro ně pouze součástí historie. O své minulosti

se učí a konkrétně o mnohoženství mají dostatek materiálu k prostudování. Z výpovědí je zřejmé, že by si jeho znovuzavedení nepřáli, ale pokud by se jednalo o boží nařízení, snažili by se ho dodržet.

Informátoři byli velmi vstřícní a bylo vidět, že pro ně již není toto téma tabu. I samotná církev na svých stránkách poskytuje v elektronické podobě tři z hlavních Písem víry (v nespočtu různých jazyků) a na anglické verzi stránek lze najít velké množství článků a informací o polygamii a jejím spojení se Svatými posledních dnů. Obecným závěrem po zpracování celé práce je, že církev i její členové pochopili, že polygamie neodmyslitelně patří k jejich historii a pokud ji nebudou prezentovat oni sami, udělá to za ně někdo jiný a možná v horším světle, než by si přáli.

I. Seznam zdrojů

- ASHCROFT, Linda. All you need to know about genealogy. *New Library World*. London: Emerald Group Publishing, Limited, 1994, roč. 95, č. 1112, s. 26. ISSN 03074803.
- Drahocenná perla. *Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů* [online]. Praha: Intellectual Reserve, Inc., 2012 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <https://www.lds.org/scriptures/dc-testament?lang=ces&cp=ces-cz>.
- ENROTH, Ronald. *Průvodce sektami a novými náboženstvími*. 1. vyd. Praha: Návrat domů, 1994. Za novými světy. ISBN 80-854-9529-5.
- Fakta a čísla. *Zpravodajský portál Česká republika* [online]. Praha: Intellectual Reserve, 2016 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <http://www.zpravy-mormon.cz/fakta-a-cisla/country/%C4%8Desk%C3%A1-republika>.
- GORDON, Sarah Barringer. The Mormon Question: Polygamy and Constitutional Conflict in Nineteenth-Century America. *Journal of Supreme Court History*. 2003, roč. 28, č. 1, s. 14-29. ISSN 10594329.
- HECZKO, Stanislav a Eduarda HECZKOVÁ. *Fenomén polygamie ve světových náboženstvích* [online]. Bankovní institut vysoká škola [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: https://is.bivs.cz/el/6110/zima2014/B104SOC/um/Polygamie_a_nabozenstvi.pdf.
- KOŇUŠIN, Inna A. *Genealogická konference: Záznamy na stránkách FamilySearch*. [online]. Uherské Hradiště [cit. 2016-03-12]. http://www.geneakonf.cz/sbornik-na-webu/07_I-Konusin=Familysearch.pdf.
- LUŽNÝ, Dušan. *Nová náboženská hnutí*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997. Religionistika. ISBN 80-210-1645-0.
- MAŘÍKOVÁ, Hana, PETRUSEK, Miloslav, VODÁKOVÁ, Alena, *Velký sociologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-718-4164-1.
- Mormonská církev na postupu. *Dingir* [online]. 2000, roč. 3, č. 1, s. 17 [cit. 2016-03-12]. ISSN 1212-1371. Dostupné z: <http://www.dingir.cz/archiv/Dingir100.pdf>.
- MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. Ilustrace Vladimír Jiránek. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-864-2958-X.

- Náboženská víra obyvatel podle výsledků sčítání lidu - 2011. *Český statistický úřad* [online]. 2014 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/nabozenska-vira-obyvatel-podle-vysledku-scitani-lidu-2011-61wegp46fl>.
- Nauka a smlouvy. *Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů* [online]. Praha: Intellectual Reserve, 2012 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <https://www.lds.org/scriptures/dc-testament/dc/132?lang=ces>.
- NOVOTNÝ, Tomáš, VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Základní orientace v nových náboženských směrech*. 2., dopl. vyd. Praha: Oliva, 1994. Přednášky, studie a texty. ISBN 80-901-6344-0.
- NOVOTNÝ, Tomáš. Ježíš přišel do Ameriky. *Dingir* [online]. 2001, roč. 4, č. 3, s. 14-16 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <http://www.dingir.cz/archiv/Dingir301.pdf>.
- NOVOTNÝ, Tomáš. Mormoni a polygamie. *Dingir* [online]. 1998, č. 2 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: http://www.dingir.cz/cislo/starsi/1998_2/clanky/D1998_2_03.html.
- Plural Marriage in The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints. *The Chorch of Jesus Christ od Letter-day saints* [online]. Salt Lake City: Intellectual Reserve, 2012 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <https://www.lds.org/topics/plural-marriage-in-the-church-of-jesus-christ-of-latter-day-saints?lang=eng>.
- Proč dovolil Bůh v Bibli polygamii / bigamii? *Gotquestions.org* [online]. Got Questions Ministries, 2016 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <http://www.gotquestions.org/Cesky/polygamie-bigamie.html>.
- RIESSOVÁ, Jana. *Kniha Mormonova: výběr z textu s komentářem a vysvětlivkami*. Vyd. 1. Praha: Volvox Globator, 2013. Religio (Volvox Globator). ISBN 978-80-7207-878-3.
- Rodinná historie. *Mormon.org* [online]. Praha: Intellectual Reserve, 2016 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <https://www.mormon.org/ces/hodnoty/rodinna-historie>.
- ŘEZNÍČKOVÁ, Dana. Svátí v naší zemi. *Dingir* [online]. 2001, roč. 4 (2001), č. 3/2001, s. 20-21 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <http://www.dingir.cz/archiv/Dingir301.pdf>.
- SKUPNIK, Jaroslav. *Antropologie příbuzenství: příbuzenství, manželství a rodina v kulturně antropologické perspektivě*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-019-3.

Slovník cizích slov. 1. Brno: Levné knihy KMa, 2006. ISBN 80-7309-347-2.

TALBOT, Christine. *A foreign kingdom: Mormons and polygamy in American political culture, 1852-1890*. Urbana, Chicago: University of Illinois Press, 2013. ISBN 978-0-252-09535-1.

Témata a informace. *Zpravodajský portál Česká republika* [online]. Praha: Intellectual Reserve, 2016 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <http://www.zpravy-mormon.cz/clanek/krest>.

The Manifesto and the End of Plural Marriage. *The Church of Jesus Christ of Latter-day saints* [online]. Salt Lake City: Intellectual Reserve, 2012 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <https://www.lds.org/topics/the-manifesto-and-the-end-of-plural-marriage?lang=eng#5>.

Učení Presidentů Církve: Brigham Young: Kapitola 1: Služba Brighama Younga. *Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů* [online]. Praha: Intellectual Reserve, 2002 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <https://www.lds.org/manual/teachings-brigham-young/chapter-1?lang=ces>.

Vedení a organizační struktura. *Zpravodajský portál Česká republika* [online]. Praha: Intellectual Reserve, Inc., 2016 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <http://www.zpravy-mormon.cz/vedeni-a-organizacni/>.

VOJTÍŠEK, Zdeněk. Proces denominalizace: Příklad mormonů. *AntropoWeb* [online]. 2006, (3), 41-52 [cit. 2016-03-10]. ISSN 1801-8807. Dostupné z: <https://otik.uk.zcu.cz/bitstream/handle/11025/15640/Vojtisek.pdf?sequence=1>.

WHITE, O. Kendall, WHITE, Daryl. Polygamy and Mormon Identity. *The Journal of American Culture*. Malden: Blackwell Publishing Ltd., 2005, roč. 28, č. 2, 165-177. ISSN 15427331.

II. Seznam obrázků

OBRÁZEK 1: THOMAS S. MORSON	18
OBRÁZEK 2: TEMPLE SQUARE	20
OBRÁZEK 3: SMITH PŘI MODLITBĚ V LESÍCH ROKU 1820	27